

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 19.

Onsdagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjette hufvudtitel;

sammansatta banko- och lagutskottets betänkanden:

n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 19 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897; och

n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändring i §§ 2, 13 och 25 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande n:o 3, angående skrifvelse till Konungen i fråga om tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å de åt presterskapet anslagna annex-, mensal- och stomhemman befintliga lägenheter.

Föredrogs å nyo Kongl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående fosterbarns vård.

Kongl. proposition om fosterbarns vård.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig hemställa, att Första Kammaren behagade för sin del besluta att remittera denna Kongl. Maj:ts proposition till särskilda utskottet n:o 2, äfvensom att inbjuda Andra Kammaren att förena sig om detta beslut, samt att Första

Kammaren derjemte måtte besluta, att, för den händelse denna inbjudan icke af Andra Kammaren antages, propositionen skall öfverlemnas till lagutskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning beslöt kammaren för sin del hänvisa denna proposition till särskilda utskottet n:o 2; och skulle Andra Kammaren inbjudas att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Derjemte beslöts, att, för den händelse denna inbjudning icke af Andra Kammaren antoges, propositionen skulle öfverlemnas till lagutskottets behandling.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den af herr *Andersson, Gustaf*, under gårdagen väckta och då bordlagda motion, n:o 34, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag beträffande utsträckt valrätt till Riksdagens Andra Kammare.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 30.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 15 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig föreslå följande föredragningssätt, nemligen att punkt 5:o först företages till behandling och afgörande, derefter punkterna 1:o, 2:o, 3:o och 4:o, samt att föredragningen derefter fortgår i vanlig ordning från och med punkt 6:o.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

*Ang. höjning
af anslaget
till arméns
aflöning och
rekrytering.*

Punkten 5.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig yrka bifall till den af mig m. fl. ledamöter af statsutskottet vid punkten fogade reservation.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den föreliggande punkten endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig yrka bifall till den af mig m. fl. ledamöter af utskottet vid punkten fogade reservation.

*Höjning af
anslaget till
generalitets-
staten.*

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande nu föredragna punkt annat yrkande ej förekommit, än att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig yrka bifall till den vid punkten fogade reservation.

*Höjning af
anslaget till
intendentur-
kåren.*

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt allenast det yrkande framstälts, att kammaren måtte afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkten 7.

Herr vice talmannen: Jag anhåller att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservation.

*Ang. ökad af-
löning åt vissa
bataljons-
läkare.*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med

afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeberg m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 8—16.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

*Höjning af
anslaget till
militär-
läkares under-
visning.*

Herr Bildt: Jag tillåter mig yrka bifall till den af herr Lundeberg m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Herr von Friesen: Då jag icke kan instämma med den siste ärade talaren, så beror detta icke på att jag underkänner behovet af en förbättrad utbildning af militärläkarne och ännu mindre på att jag anser den därför beräknade kostnaden för hög — jag skulle tvärtom kunna vara med om vida större kostnader för det ändamålet — utan det beror på, att jag anser den här föreslagna anordningen vara förenad med synnerligen stora betänkligheter.

Som herrarne veta, har här föreslagits, att denna utbildning skulle gå så till, att en kurs på sex månader skulle anordnas vid garnisonssjukhuset. Denna kurs skulle vara tillgänglig för medicine kandidater, och i denna kurs skulle de få lära sig de ämnen, som enligt sakkunniges uttalanden, mot hvilka jag icke har ett ord att invända, erfordras för att de skulle blifva goda militärläkare. Jag för min del hyser betänkligheter mot denna anordning, och jag gör det på två grunder, nemligen dels emedan jag anser, att den kommer att på ett betänkligt sätt för en stor del läkare förlänga deras redan nu alltför långa studiekurs, och dels emedan jag fruktar, att denna undervisning kommer att blifva alltför teoretisk. Jag skall be att få med några ord angifva grunderna för denna min uppfattning.

Enligt det allmänna omdömet, som finnes kortast uttryckt i generalstabschefens uttalande, fordras särskildt för militärläkaren »kunskaper i krigslagar och militära reglementen, skicklighet att undervisa sjukvårdsmanskap samt förmåga att bedöma värnpliktigas duglighet till krigstjänst och deras lämplighet för det ena eller andra truppslaget. Äfvenledes vore någon ridkunnighet erforderlig för militärläkaren». Allt detta faller det mig icke in att bestrida, men jag vill ifrågasätta, om det med afseende på läkarnes redan nu långa kurs är lämpligt att för en stor mängd läkare inskjuta ytterligare en sex månaders kurs efter medicine kandidatexamen och före licentiatexamen, en kurs, som enligt hvad af utlåtandet framgår skulle

anordnas såsom en verklig skola. Den bör, såsom herrarne behagade läsa längst ned på sidan 58 i betänkandet, »ega karakteren af en verklig skolundervisning med tillhörande förhör och uppvisningar i anbefalda kunskapsämnen», och sedan skall den afslutas med en examen inför en examenskommission med censorer, der betyg skola afgifvas i hvarje ämne. Detta är i sjelfva verket att för ett stort antal läkare tillägga en ny examen och är till och med betänkligare än så. Det innebär nemligen ett afbrytande af deras medicinska studietid och medför, att de komma ifrån sina egentliga fackstudier, hvilket kan vålla en tidsförlust af mycket mera än sex månader, kanske flera gånger den tiden.

*Höjning af
anslaget till
militär-
läkares under-
visning.
(Forts.)*

Är då det verkligen så nödvändigt att förlägga kursen just till denna tidpunkt? För närvarande är militärläkarnes uppfostran visserligen bristfällig, men har dock den förtjensten, att den, såsom den nu är anordnad, är öfvervägande praktisk. De få börja att vara med redan såsom medicine kandidater, ja, stundom förr, och få deltaga i regementsmötena och sommaröfningarna. De få då praktiskt lära sig hvad som hör till militärläkareyrket. Äfven ridkurser äro för dem anordnade; sedan de tagit examen, få de nemligen deltaga i en tre månaders ridkurs. Allt detta har den fördelen att vara praktiskt. Men det är för litet, såsom framhållits och äfven synes vara bevisadt.

Jag anser vidare, att den föreslagna undervisningen blir allt för teoretisk. Garnisonssjukhuset har visserligen namnet garnisons-sjukhus, men någon synnerligen stark militärisk karakter har det icke, och de studier, som der skulle bedrivas likasom i en skola med förhör och betyg etc., skulle nog blifva hufvudsakligen teoretiska.

Herrarne kunna då fråga, huru jag skulle vilja hafva det anordnad. För min del tror jag, att militärläkarnes utbildning bör ställas i samband med fullgörandet af deras värnpligt. Detta är det rätta, och det kunde ske derigenom, att de vid 21 års ålder hänvisades till kavalleriet eller trängen och under den längre öfningstid, som der är medgifven, finge lära sig rida och egna sig åt sjukvårdstjänst på praktiskt sätt och i fält. Den militära sjukvården lär man sig bättre i fält än på sjukhus. Man skulle också kunna tänka sig, att såsom i Tyskland läkarnes värnpligtsskyldighet uppsköttes, till dess de tagit examen. Detta skulle gå för sig, om läkarne såsom i Tyskland toge examen vid 24 à 25 års ålder, men såsom det nu är stäldt hos oss, blir det för sent. Hvilketdera härvidlag är rätta sättet, derom vill jag icke yttra mig, men jag tror icke, att det rätta ligger i en kurs mellan de medicinska examina. Man får icke glömma, att det är fråga om gamla karlar, som genomgått mogenhetsexamen och två akademiska examina. Jag tror, att det vore mera praktiskt, att under tio månaders värnpligtsöfningar de, som vore vid kavalleriet, finge lära sig rida, och de, som vore vid trängen, finge egna sig åt praktisk sjukvård i fält.

*Höjning af
anslaget till
militär-
läkares under-
visning.
(Forts.)*

Nu invänder man, att de blifvande militärläkarne icke nödvändigt behöfva genomgå den föreslagna kursen såsom medicine kandidater, utan att de kunna dröja, tills de tagit licentiatexamen. Men det kunna de icke göra, ty de behöfva komma in på militärläkarbanan i tur och ordning så tidigt som möjligt för att få större befordringsmöjligheter. Ingen lär underlåta att genomgå denna kurs, så snart han tagit kandidatexamen. Jag tror, att detta blefve ganska ödesdigert för många. Jag tror därför, att det vore bäst, om, liksom i Tyskland, alla läkare, men särskildt de, som tänka blifva militärläkare, finge göra sin värnpligt *såsom läkare*. Ty deraf blefve också en följd, att i händelse af behof vid krigsolycka öfver hela landet funnes spridda läkare, som hade öfning såsom militärläkare. Om detta icke går för sig, så borde åtminstone de, som tänka blifva militärläkare, få göra sin värnpligt såsom läkare.

Jag tror således, att det vore ödesdigert att nu fastslå denna organisation. Det klagas öfver att man icke får några sökande till underläkaretjensterna vid garnisonssjukhuset. Hvaraf kommer det? Utan tvifvel deraf, att de icke hafva råd att taga bort någon tid från den långa studiekursen. Ty annars skulle nog den aflöning, som der erbjudes, locka de många fattiga medicine studerande, som finnas. Skälet är, att studietiden är lång, och att den härigenom skulle blifva ännu längre. Jag vågar därför icke vara med om införandet af en sådan institution, som jag anser vara alltför tidsödande för de medicine studerande och alltför opraktisk.

Det är endast på grund af de åsikter, hvilka jag nu uttalat, som jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Bildt: Den föregående ärade talaren har icke bestridt, att det vore nödvändigt att göra något för att militärläkarne skulle få en särskild utbildning för sin tjenst, innan de tillträda den. Också har ju Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt gått ut på att undanröjda de nuvarande olägenheterna, hvilka äro ganska betänkliga. En nyutnämnd militärläkare eller stipendiat — den senare kan ju till och med vara endast en medicine kandidat — som första gången skall göra tjenst, t. ex. vid ett bevärings- eller rekrytmöte, har ju icke alls gjort några förberedelser för sin tjenst, men skall det oaktadt på en gång öfvertaga ansvaret för sjukvården af kanske 600 å 800 man. Det springer ju i ögonen, hurusom detta måste vara en ganska vansklighetsfull uppgift. För att afhjelpa detta missförhållande har Kongl. Maj:t föreslagit, att anställning såsom underläkare vid garnisonssjukhuset skulle förenas med genomgående af en kurs, afsedd för militärläkares fackutbildning. Den föregående ärade talaren påpekade, att detta skulle vara ganska kämbart för en del af de blifvande läkarne, såsom förlängande deras studietid. Det låter ju sig icke förneka; men det är dock ett ganska ringa antal, som härvidlag kommer i fråga, och vidare äro ju deras tjänster i allmänhet aflönade såsom underläkarebefattningar.

Den föregående ärade talaren nämnde, att han ansåg, att militärläkareutbildningen kunde sättas i samband med värnpligtens fullgörande. Jag ber då att få påpeka, att den nu gällande värnpligtslagen lägger hinder i vägen härför. En förändring i det syfte, som den föregående ärade talaren antydde, tror jag icke låter sig göra, förr än en förändring gjorts i värnpligtslagen, åsyftande dels lika lång utbildningstid för alla vapen, dels möjlighet att vinna uppskof med värnpligtens fullgörande utöfver den nuvarande åldern af 24 år. Jag tror det vara ganska vanskligt att få en förändring i värnpligtslagen i den riktningen. Men äfven om så skulle ske, så tror jag, att det i allt fall skulle dröja mycket länge, innan en sådan organisation skulle komma att blifva fullt genomförd och kunna inverka på samtliga militärläkares utbildning. Det skulle dröja minst 15, kanske 20 eller 25 år, innan saken komme till stånd, och ännu längre, innan den hade gjort sin fulla verkan.

Under sådana omständigheter hafva reservanterna inom utskottet ansett, att det vore vida klokare att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, hvarigenom de nuvarande kända olägenheterna skulle kunna bringas å sido. Vi hafva icke heller kunnat se, att man genom ett bifall till detta förslag skulle hafva för någon längre tid, åtminstone icke för 15 å 20 år, fastlåst denna organisation.

På denna grund hafva reservanterna afgifvit sin reservation, till hvilken jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Lindgren: Herr von Friesen anmärkte mot Kongl. Maj:ts proposition, dels att den föreslagna ändringen skulle väsentligt förlänga kursen för militärläkarne, dels ock att kursen vore alltför teoretisk.

Hvad det förra beträffar, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det nu för tiden för den unge läkaren gäller att i tid bestämma sig för hvilken embetsbana han skall gå; om han vill blifva lasaretsläkare, provinsialläkare eller militärläkare. Det är icke nu som förr i världen, då man efter aflagd licentiatexamen kunde peka åt hvilket håll man ville och platser genast stodo till buds. För att komma in på militärläkarebanan är det nödvändigt att i tillräcklig tid blifva antagen såsom stipendiat i fältläkarekåren eller flottan. Det är ju alldeles uppenbart, att en militärläkare måste hafva vissa speciella insigter för skötande af sitt kall, hvilka t. ex. en provinsialläkare icke är i behof af, och den, som vill blifva militärläkare, måste alltså skaffa sig dessa insigter äfven med uppoffring af en viss tid. För närvarande är väl inrättad en militärläkarekurs, men den kommer alltför sent. Det är mycket besvärligare att underkasta sig en sådan utbildning, då man blifvit äldre, sedan man satt bo, bildat familj och blifvit bofast på viss plats. Vid en mera framskriden ålder är man icke heller så tillgänglig för relativt elementär undervisning och instruktion. Man är icke heller just vidare benägen att underordna sig och foga sig i rent militära och disciplinära

*Höjning af
anslaget till
militär-
läkares under-
visning.
(Forts.)*

*Höjning af
anslaget till
militär-
läkares under-
visning.
(Forts.)*

förhållanden. Derför menar jag, att den rätta tidpunkten för en militärläkarekurs är just under medicine-kandidattiden. Den, som kommit in vid kursen, får genast börja räkna militärläkaremeriter och är viss på att blifva befördrad. Det går naturligtvis en viss tid åt för kursens genomgående, men den tiden är icke förlorad, utan den derunder meddelade undervisningen gifver, rätt ordnad, full valuta. I fall det låter sig göra att utbyta den nu befintliga kursen mot den föreslagna, blir tidsförlusten icke nämnvärd.

Gent emot antagandet, att kursen skulle blifva alltför teoretisk, *derför* att den egde rum vid ett sjukhus och ej på lägerplatsen, må allenast erinras, att i detta hänseende sättet för undervisningens anordnande och ändamålet med densamma måste blifva bestämmande. De ökade teoretiska insigter, som under kursen möjligen förvärfvats, komma ju för öfrigt till godo vid den blifvande licentiatexamen.

Det synes mig *derför* vara riktigt och klokt att förlägga militärläkarekursen till det nu föreslagna stadiet af den unge läkares utbildning. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Nyström, Carl: Det är väl icke många i denna kam-mare, som glömt det intryck vi alla erforo, då här framlades den afskräckande öfversigten öfver de långa studietiderna i Sverige och särskildt det antal terminer, mellan 20 och 30, som ginge åt för de medicinska studierna. Nå väl, vi, som framhöllo allt detta, glömde då en sak, nemligen att i hvarje fall lägga till ytterligare ett år — säger ett år! — värnpliktsåret. Först då hade tablån blifvit riktigt fullständig och verkat så mycket starkare. Jag skall be att få påpeka denna underlåtenhet och bedja herrarne att till den behållning, herrarne hafva i sitt minne af den då gjorda framställningen, lägga detta ytterligare plus. Kan nu icke, i hvad det rör läkarne, detta tillkomna år bringas till användning för deras yrkesutbildning? Vinningen för dem blefve, att året — om ock ej användt för vanliga läkarestudier, utan för arbeten på militärläkarens område — dock ej vore helt och hållet bortkastadt för deras läkarekurs, på samma gång som för staten den förmånen vunnes, att de *i någon mån* sattes i stånd att tillgodose behovet af läkare vid hären och flottan. Kan ej så ske, som herr von Friesen framhöll, måste man tänka sig, att för militärläkarnes fullständiga utbildning skall åtgå *dels* den legitimerade läkares vanliga långa studietid, *dels* värnpliktsåret, *dels* ock derutöfver den särskilda militärläkarekursen; och då står saken sannerligen ganska illa. Jag måste *derför*, utan att, herr grefve och talman, våga göra något särskildt yrkande, fästa mig vid och understryka hvad herr von Friesen sade, att man, då alla läkare redan äro betungade med så lång studietid, måtte söka ställa så till, att värnpliktsåret kan användas för deras utbildning såsom militärläkare, för deras eventuella tjenstgöring inom läkarevården i försvars-tjenst. Detta är så mycket mera nödvändigt, som naturligtvis,

om olyckan skulle komma, den läkareuppsättning vi hafva icke räcker till, utan vi måste taga till alla möjliga äfven ofullständigt utbildade krafter. Då vore det väl, om, såsom herr von Friesen också sagt, *Höjning af anslaget till militär-läkares undervisning.* hvarje svensk läkare hade så stor utbildning i militärläkarens ämnen, som det vore möjligt att skaffa honom under hans värnpligtsår. (Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, det ock af herr Bildt att kam-maren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Lundeborg m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Bildts förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 18—32.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Herr Benedicks: I denna punkt af förevarande utlåtande omnämnes, att behovet af gevär och karbiner skulle uppgå till cirka 400,000 stycken. Det är alldeles gifvet, att, om den hastighet i rustningen, som här behöfves, skall något så när tillgodoses, summan af de årligen tillverkade handvapnen måste betydligt ökas. Det är endast en enda af de många anmärkningar, som kunna göras med afseende å behovet för armén. Det är alldeles klart, att man vid dessa stora utgifters beviljande måste se till, att man anskaffar penningar derför. Det är tydligt, att med hvarje nytt anslag anspråken på finansministerns svåra konst skola stiga mer och mer. Men å andra sidan är det också alldeles tydligt, att detta icke får blifva utslagsgifvande, utan det är det verkliga behovet för landet.

Om vi då kasta en blick omkring oss, se vi icke några glädjande förhållanden vara rådande. Vi se alla länder rusta så mycket de kunna. Vi hafva bevitnat, hurusom det är efter år varit krig. Vi se, att möjligheten blir allt större, att kriget kan nalkas våra trakter. Derom hafva vi nu under flera år haft ständiga påminnelser. Är det då skäl att betrakta de nu gällande förhållandena såsom normala i samma sinne som de år, som hittills hafva passerat? För min del tror jag det icke. Redan våra egna åtgöranden hafva satt oss in i ett annat förhållande än förut med afseende å de förbindelser, som vi skapat med utlandet. Det är således alldeles nödvändigt, att vi äro i tillfälle att kunna sätta oss i en sådan respekt hos främmande makter, att ett krig med oss icke förefaller såsom en leksak, icke förefaller såsom en obetydlighet, som man kan tillåta

Anslag till fortsatt anskaffning af eldhandvapen.

*Anslag till
fortsatt an-
skaffning af
eldhandvapen.
(Forts.)*

sig, när man vill, och hur man vill. Men för att vårt fosterland skall komma i denna ställning, måste det påminna sig den gamla satsen: »om du vill fred, så rusta för krig!» Det är enda möjligheten härvidlag att kunna visa den bestämda vilja man har att försvara sig.

Huru finner man då, att regeringen har uppfattat denna sin sak? Jo, bland annat kommer den fram med anslagsäskanden för utgifter, som skola göras på denna hufvudtitel om fyra år, och det är ju nu bra vaket att vara så omsigtig för framtiden, men jag hemställer, huruvida det icke vore ännu bättre, om det gjordes för den närmaste tiden ett användande af de penningarna, som kunde vara så ofantligt nödigt. Vi behöfva icke gå långt för att se, att vi, som bo på så nordliga breddgrader, icke hafva rustat oss för sådana förhållanden. Mig veterligen finnes icke en skida, icke en sparkstötting, icke en pels anskaffad för den svenska armén. När man icke vet, när kriget kan utbryta, när man icke vet, huru lång tid man kan hafva på sig, är det väl skäl till att, så snart det är möjligt, göra hvad som här kan göras. Det är så mångfaldiga behof, som äro viktiga, men som af regeringen icke framställas såsom sådana. Bland annat är icke ett ord taladt om anskaffande af det viktiga vapnet kulsprutor. Det är möjligt, att regeringen tänkt derpå, men sådana äro icke anskaffade i en handvändning, och de behöfvas likvisst mer än något annat vapen för att väcka fullt förtroende hos truppen. Skall vår armé ut, fattas det proviant, det fattas hjälpmedel för rekognoscering; någon ballongpark finnes icke; och i detta Kongl. Maj:ts förslag är icke heller antydd någon ökad anskaffning af utredningspersedlar, lika litet som vidtagande af anstalter för att kunna skaffa armén lätt tillgång på födoämnen — några konservfabriker finnas icke för armén. Det är således en stor mängd behof, som böra tillfredsställas, och det ju för, dess hellre.

I andra afseenden äro vi äfven efterblifna. Vi hafva ju numera fälttjenstförföringar högst en gång hvar femte år för hvarje soldat, för hvarje befälhafvare. Det anses väl allmänt, att det är alldeles för litet för att kunna åstadkomma, att vid ett blifvande krig trupperna kunna vara något så när öfvade i fälttjänst eller i just den tjänst, som det då tillhör dem att utföra. Derför anser jag ett anslag i den vägen böra återkomma oftare, än det hittills har gjort.

Vidare har icke något vidgjorts och icke heller något föreslagits att vidgöras rörande hufvudstadens befästande. Att komma sjöledes direkt in på redan här i Stockholm, tror jag väl icke skall gå så lätt för sig, men mot landsättning af en betydande kår i närheten af hufvudstaden finnes deremot icke någon befästning, icke ens skansar eller dylikt. Allt sådant tager tid, och det kostar äfven penningar.

Derför skulle jag för min del önska, att regeringen med erkännande af det allvarliga i läget ville vara betänkt på att till Riksdagen framkomma med förslag att hastigare än hittills, d. v. s. genom lån, sätta Sverige i stånd att kunna försvara sig.

På samma gång vill jag uttala en varm förhoppning, att någon gång den tid må stunda, att vårt broderfolk måtte ändra 25 § i sin grundlag, hvarigenom för närvarande utan grundlagsbrott den norska armén i sin helhet är förhindrad att vid ett krig, som utbryter möjligen just med anledning af norska förhållanden, komma oss till hjälp, som framför allt behöfves, när det gäller båda ländernas sjelfständighet.

*Anslag till
fortsatt an-
skaffning af
eldhandvapen.
(Forts.)*

Jag har icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 34—38.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—45.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 15 och 18 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till ändring i förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin m. m., i syfte att införa ett på allmän rösträtt grundadt lokalt veto, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 15 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

*Om gift kvin-
nas valbarhet
till ledamot i
fattigvårds-
styrelse.*

Herr Boström, Filip: Herr greve och talman! När jag genomläste lagutskottets utlåtande öfver föreliggande motion, blef jag ganska öfverraskad, enär den af motionärerna föreslagna lagändring i syfte att gifva gift qvinna samma valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse, som tillkommer qvinnor i öfrigt, synes mig hafva allt

Om gift kvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse.
(Forts.)

fog för sig. Lagutskottet har emellertid afstyrkt denna framställning och uttalat såsom sin mening, att detta verksamhetsfält »i allmänhet icke särdeles väl lämpar sig för den gifta kvinnan och den henne i öfrigt tillerkända rättsställning.» Här är emellertid icke meningen, att gift kvinnas rätt att delta i fattigvårdsstyrelse skulle i alla möjliga fall komma till användning, utan här är ju blott meningen, att, om i ett särskildt fall en gift kvinna egnat sig åt enskild fattigvård utom fattigvårdsstyrelsen, man måtte, om sådant finnes önskligt, kunna bereda henne plats i fattigvårdsstyrelsen.

Utskottet säger vidare, att ett ledamotskap i fattigvårdsstyrelse skulle icke låta sig förena med uppfyllelsen af gift kvinnas öfriga pligter. Det är en sak, synes det mig, som denna kvinna själf får afgöra, om hon kan, utan åsidosättande af sina pligter som maka och moder, egna sig åt sådan verksamhet. Det förmynderskap, som lagutskottet här tagit sig, synes mig icke vara befogadt.

Det säges vidare, att det för en gift kvinna skulle taga för mycken tid att delta i fattigvårdsstyrelsens arbeten. För min del är jag dock öfvertygad, att den tid, som gift kvinna i många fall egnar åt enskild fattigvård, är vida större än den, som bör åtgå för deltagande i styrelsens förhandlingar. Jag tror sålunda ej heller detta skäl vara hållbart.

Då nu emellertid reservanternas frångått motionärernas förslag om en bestämd ändring af i ämnet gällande stadganden för att i stället påyrka en skrifvelse i saken till Kongl. Maj:t, synas mig alla skäl föreligga att bifalla reservanternas hemställan; och ber jag att derom få framställa yrkande.

Herr Sandqvist: Herr grefve och talman! Mina herrar! Såsom af både motionen och reservationen framgår, är här fråga om ett arbete i den sociala rörelsens intresse, som afser att bereda kvinnan likställighet med mannen. Detta kan ju vara mycket bra, men om man tänker på den föreslagna förändringen, torde man vara på det klara med att denna icke är så synnerligen nödvändig. Den är icke begärd från kommunernas eller fattigvårdens sida. I gällande fattigvårdsförordning finnes redan föreskrifvet, att *kvinnan* kan inväljas i fattigvårdsstyrelse; och der förekommer ej ett enda ord, som visar, att gift kvinna skulle vara undantagen från valbarhet. Det vill således synas, som om felet ligger blott deri, att man ej begagnar de rättigheter, förordningen gifver; men detta innebär väl ej skäl att begära en lagändring.

Här står i motionen, att den svenska lagstiftningens oklara innehåll rörande gift kvinnas rättsliga ställning föranledt, att man, i brist af ett uttryckligt stadgande, ej tilltrött sig att kunna tillerkänna henne valbarhet. Ja, det kan så vara; men den gifta kvinnans rättsliga ställning skall väl ej behandlas i fattigvårdsförordningen, utan hör hemma på ett helt annat område.

Lagutskottet har framhållit åtskilliga olägenheter och oegent-

ligheter, som skulle vara förbundna med gift qvinnas ledamotskap i fattigvårdsstyrelse. Derutinnan kan jag emellertid ej instämma med utskottet, det erkänner jag, ehuru jag underlåtit att reservera mig mot utskottets motivering. Men det synes mig, som i allt fall tillräckliga skäl tala för det slut, hvartill utskottet kommit; och ber jag därför, för min ringa del, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om gift kvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse.
(Forts.)

Herr Leman: Herr grefve och talman! Mina herrar! När Riksdagen år 1887 gjorde framställning hos Kongl. Maj:t om den ändring i fattigvårdsförordningen och kommunallagarne, att kvinna skulle få inväljas i fattigvårdsstyrelse och skolråd, motiverade Riksdagen sin framställning med följande ord: »Qvinnors inväljande i fattigvårdsstyrelse skulle kunna vara samhället till ganska väsentligt gagn. De göromål, som enligt fattigvårdsförordningen åligga fattigvårdsstyrelse, kräfva så mycken tid, att det ofta kan vara för den af andra värf upptagne mannen förenadt med ganska stor svårighet att på ett tillfredsställande sätt fullgöra desamma. Granskar man närmare beskaffenheten af dessa göromål, sådana de i §§ 12 och 13 af fattigvårdsförordningen finnas angifna, kan man ej undgå att erkänna, att qvinman genom arten af sin begåfning och de sysselsättningar, åt hvilka hon i allmänhet egnar sig, är synnerligt väl lämpad för fullgörandet af åtminstone en del af antydda skyldigheter. I detta afseende må särskildt erinras om fattigvårdsstyrelsens förpligtelse att tillse, det barn, hvilkas underhåll åligger fattigvårdssamhället, erhålla vård och kristlig uppfostran. Äfven i öfrigt torde qvinnan i högre grad än mannen vara i besittning af den grannlagenhet och ömhet mot de nödstälda, som i väsentlig mån ökar värdet af meddelad hjälp och bidrager att hos den, som blir föremål därför, väcka och underhålla hågen att, så vidt i hans förmåga står, sjelf draga försorg för sig och de sina».

För min del kan jag ingalunda bättre, än Riksdagen sålunda det gjort år 1887, motivera, hvarför goda skäl finnas, att kvinna bör kunna inväljas i fattigvårdsstyrelse. Nu råder emellertid hos somliga tvekan derom, huruvida äfven *gift* kvinna kan der inväljas. För min del är jag öfvertygad, att, enligt nu gällande lagstiftning, gift kvinna icke kan inväljas i sådan styrelse, och därför anser jag ock nödvändigt att härutinnan få till stånd en lagändring.

Utskottet, som icke kunnat polemisera mot lämpligheten af nuvarande lagstadgande om kvinnas medlemskap i fattigvårdsstyrelse, har mot *gift* kvinnas inväljande i sådan styrelse anført två skäl, det ena så att säga af mera moralisk, det andra af ekonomisk innebörd. Det förra skälet uttrycker utskottet i följande ord: »vid öfvervägande, huruvida det vore önskvärdt, att valbarheten i berörda afseende utsträcktes jemväl till gifta kvinnor, har utskottet ansett sig icke sakna grund för den uppfattningen, att, äfven om undantag finnas, ledamotskap i fattigvårdsstyrelse dock är ett verksamhetsfält,

Om gift kvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse.

(Forts.)

som i allmänhet icke särdeles väl lämpar sig för den gifta kvinnan och den henne i öfrigt tillerkända rättsställning. De mångahanda uppgifter, innefattande en ej oväsentlig del af den kommunala förvaltningen, hvilka tillhöra denna styrelse, lära endast jemförelsevis sällan på ett fullt lyckligt sätt låta sig förena med uppfyllelsen af andra pligter, hvilka i allt fall torde böra erkännas stå den gifta kvinnan närmare och vara af än större betydelse». Här synes det, som skulle utskottet vilja antyda, att den gifta kvinnan skulle ryckas från familjepligterna för att fylla kommunala pligter. Men, mina herrar, detta är väl dock ej så farligt. För en enka, som kanske sitter med 5—6 minderåriga barn, fins det ej något lagligt hinder att inväljas i fattigvårdsstyrelse; men deremot får man ej invälja en hustru, som kanske icke har barn eller hvars barn redan äro fullvuxna, ehuru hon kanske genom sin erfarenhet vore allra lämpligast dertill. Jag vill dessutom redan nu fästa uppmärksamheten derå, att, om den begärda rätten att invälja gift kvinna erhöles, lagen väl ock liksom nu skulle komma att innehålla den bestämmelse, att hon egde rätt afsäga sig sådant uppdrag — gift kvinna skulle således aldrig kunna tvingas att gå in i fattigvårdsstyrelse.

Ett faktum är, att det är ganska bildande för såväl män som kvinnor att vara ledamöter i en dylik styrelse, då detta, utom det goda man får tillfälle att göra i materielt hänseende, äfven medför en nyttig formel uppföstran.

Jag hemställer derjemte till kammaren, om man verkligen genom förbud att invälja gift kvinna i fattigvårdsstyrelse skulle ens i ringaste mån skydda familjelifvet. Det fins ju tusentals andra omständigheter, som kunna draga kvinnan från familjelifvet, såsom nöjen, visiter och dylikt, det kan lagstiftningen ej hindra; men att hon skulle göra nytta i en fattigvårdsstyrelse, det måste lagstiftningen hindra, för att ej familjelifvet må störas.

Det enda något så när befogade skäl, som kan anföras mot gift kvinnas valbarhet, är det ekonomiska, nemligen att, om hon väljes till ledamot i fattigvårdsstyrelse, hon har att med sina kolleger dela ansvaret för medelsförvaltningen. Men om skrifvelse här beslutes och Kongl. Maj:t sedan framlägger förslag i ämnet, lär det väl icke vara svårt att der inrycka en bestämmelse t. ex. af enahanda innehåll som i fråga om gift kvinnas rätt att idka handel, det vill säga, att hon ej finge åtaga sig uppdraget, med mindre mannen iklädde sig ansvar för de förbindelser, hvori hon kunde komma. Då blefve det ock visadt, att det vore med mannens vilja, hon inginge i styrelsen.

Jag vill slutligen tillåta mig anföras ett exempel, som visar, huru långt formalismen kan gå. Staden Göteborg erhöll genom testamente ett ganska betydande belopp för att dermed upprätta ett barnhem. Nu finnes der ett sällskap, benämndt »Myrorna», hvars flesta styrelseledamöter äro gifta kvinnor. Detta sällskap hade redan förut upprättat ett litet barnhem, som alltid skötts utmärkt, och erbjöd

sig nu att, utan kostnad för staden, utvidga detta, om de finge disponera öfver ränteafkastningen af testamentsmedlen. Men då reste sig formalisterna och sade »nej»; de flesta styrelseledamöterna äro gifta kvinnor, och om en förskingring skulle ske, hvem bär ansvaret? Nu behöfver jag knappast säga, att dessa fruar tillhörde de ekonomiskt mest vederhäftiga familjerna i staden. Nå väl, ehuru man insåg, huru fördelaktigt deras anbud var för staden, måste man säga: I kunnen icke få några medel i förskott, utan viljen I åtaga eder saken, så kunnen I först *efter* hvarje kvartal få betaldt för hvad derunder gjorts. Och dock hade dessa kvinnor visat sig på egen hand utmärkt sköta det af dem upprättade barnhemmet.

Om gift kvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse.

(Forts.)

Jag vill ej vidare uppehålla kammaren, utan slutar med att yrka bifall till reservationen.

Herr Rodhe: Herr grefve och talman! Mina herrar! Jag tror icke, att det ligger så betydlig vikt på, huruvida denna motion bifalles eller icke; äfven om förslaget blir lag, tror jag, att det ytterst sällan kommer att inträffa, att en gift kvinna tages i anspråk för det värf, man här vill lägga i hennes händer. Jag vill ej heller bestrida, att fall kunna inträffa, då en gift kvinna kan vara mycket lämplig att öfvertaga ett sådant värf. Det oaktadt kan jag icke annat än biträda utskottets förslag, som synes mig synnerligen väl motiveradt. Ja, jag får bekänna, att jag känt mig särskildt tilltalad af utskottets motivering, som röjer i denna sak en så sund och samsad uppfattning, som man icke ofta finner. Det verkar välgörande att förnimma en röst, som uttalar en varning för den moderna sträfvan att vilja på alla områden likställa man och kvinna, en sträfvan, som ofta, utgående från en grundfalsk princip, gör sig skyldig till många betänkliga öfverdrifter i sin praxis. Bakom utskottets resonnement och yrkande synes ligga en prisvärd månhet att värna om hemmet och det äktenskapliga lifvets sedliga ordning, en månhet så mycket mera prisvärd, som de upplösande krafterna äro i våra dagar, särskildt å detta område, lifligt verksamma. Till att befästa den ordningen lär det icke bidraga, om åt den gifta kvinnan lemnas befogenhet att deltaga i offentliga värf, i hvilka mannen icke samtidigt skulle kunna deltaga. Något behof att öka kvinnans befogenhet i detta hänseende synes för öfrigt alldeles icke vara för handen, då på det enskilda området för driften att verka till fattiges gagn fullt tillräckligt utrymme torde vara henne lemnadt.

På grund af hvad jag sålunda anfört, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Bremberg: Herr grefve och talman! Mina herrar! Då ledamöterna i en fattigvårdsstyrelse ju gemensamt ansvara för omhänderhafda medel, skulle det, om t. ex. i en dylik styrelse sattes in fyra gifta kvinnor och endast en man, komma att inträffa, att man — då af gift kvinna icke kan utkrävas något ansvar för upp-

*Om gift qvin-
nas valbarhet
till ledamot i
fattigvårds-
styrelse.*

(Forts.)

börden, så framt ej äfven hennes man iklädt sig ansvaret — hade endast en person, som vore ansvarig för dessa medel, i stället för fem. Sådant kan väl ej vara lämpligt. Och skulle man också, till förebyggande af denna olägenhet, tänka sig en lagändring, sådan som den herr Leman föreslog, att för gift qvinnas valbarhet skulle fordras, det mannen iklädde sig ansvaret, tror jag, att ej heller detta vore lämpligt. Derigenom skulle i åtskilliga fall männen råka illa ut; ty man kan väl ej tänka sig, att, om hustrun kommer och begär att få mottaga val till fattigvårdsstyrelse, mannen gerna skulle kunna säga nej — ty gör han det, blir helt säkert äktenskapsfriden förstörd, äfven om makarna förut lefvat i det bästa samförstånd. Hellre då ett lyckligt äktenskap än en qvinlig fattigvårdsstyrelse.

För min del ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Tamm: Herr grefve och talman! Mina herrar! Den ledamot af lagutskottet, som först uppträdde till försvar för utskottets förslag, förmenade, att framställningen i detta ämne hade utgått från dem, som ifra för kvinnoemancipationen, och alls icke hade sin grund i något kommunernas uttalade behof. Jag fäster mig här vid lag icke vid hvad de önska, som ifra för kvinnoemancipationen, det hör icke hit; men deremot vill jag påstå, att ropet på denna förändring utgått åtminstone från representanterna för den största kommunen i Sverige. Det är känt, att i Stockholm kvinnor användas i fattigvårdsstyrelser; man har emellertid ej vågat gå derhän att insätta äfven gifta kvinnor i fattigvårdsstyrelser eller fattigvårdsnämnden, enär lagen i detta fall ej är fullt tydlig, men det är känt, att der finnas gifta kvinnor, som skulle utomordentligt väl lämpa sig för arbete å detta område. Och jag vill fråga herrarne, om man ej genast från början kan taga för afgjort, att inom dessa styrelser och nämnder föreligga mångahanda arbeten, som skulle särskildt väl lämpa sig för qvinnan. Det är ej blott män, som äro fattiga, utan lika ofta kvinnor; och i de flesta fall är det barn, om hvilkas vård man har att draga försorg. Höra icke dessa båda sistnämnda delar af fattigvården till dem, för hvilka qvinnan är mest lämpad? Och om man också kan tänka sig, att hon en och annan gång låter förleda sig att låta hjertat springa bort med förståndet, så sitta ju i styrelsen icke endast kvinnor, utan äfven män, som kunna afkyla de förras någon gång kanske litet för varma känsla.

Det är af dessa skäl jag har den uppfattningen, att man ej bör försumma att bereda äfven gifta kvinnor tillträde till fattigvårdsstyrelse. Och hvad den saken beträffar, att gift kvinna icke skulle kunna ansvara för de utgifter, till hvilka hon kunde blifva förbunden, så vill jag säga, att om här vore fråga om att genast antaga en lag, innehållande en föreskrift om gift qvinnas valbarhet, utan vidare utredning, skulle jag möjligen draga i betänkande att

bifalla ett dylikt förslag. Men derom är nu ej fråga, utan blott om en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändrad lagstiftning i ämnet. Och då jag är öfvertygad, att Kongl. Maj:t kommer att tillse, att sådana föreskrifter lemnas, att äfven gift kvinnas ansvarighet på ett tillfredsställande sätt ordnas, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Om gift kvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Herr greffe och talman! Jag är förekommen af den siste ärade talaren; men jag vill ännu starkare än han betona, att, enligt hvad ju är allmänt känt, här i Stockholm finnes en stor, om jag så får säga, fattigvårdsinstitution, som bildats och underhålles af privata krafter och som räknar såsom ledande kraft — en gift kvinna. Jag tror, att man inför detta faktum bör finna paralyserad åtminstone den invändningen, att gifta kvinnor ej skulle »lämpa sig» för här ifrågavarande uppdrag.

För min del står jag på den ståndpunkten, att jag icke anser, det lagen så bestämdt utesluter gift kvinna från den kommunala fattigvården. Det skulle hafva varit synnerligen intressant att se, huru lagskipningen skulle ställa sig till den frågan. Men då lagen i allt fall är dunkel, är det ju mycket vunnet, om man får frågan klar genom en i sjelfva lagen inryckt bestämmelse, så att saken ej längre kan omtvistas.

Vidare ber jag att få påpeka, att, så länge kvinnobildningen i vårt land var bristfällig eller kanske rättare sagdt temligen ofärdig — så länge gick det väl an att betrakta kvinnan såsom olämplig för uppdrag, der något större mått af insigter, erfarenhet och förståndsskärpa kräfdes. Men i den mån kvinnobildningen utvecklas, kan denna gamla ståndpunkt ej bibehållas; man måste lemna den bildade kvinnan tillträde till de allmänna uppdrag, hon med sin rätt ofta ganska omfattande bildning är i stånd att på ett nöjaktigt sätt omhänderhafva. Och jag vågar i likhet med den siste ärade talaren uttala såsom en oemotsäglich sanning, att just på det område, vid hvilket vi nu fästa blicken, bör kvinnan ha särskilda betingelser att kunna verka och verka väl. För min del kan jag därför ej annat än ansluta mig till dem, som yrka bifall till reservationen.

Grefve Hamilton: Sedan jag begärde ordet, har jag blifvit i hufvudsak förekommen af de två senaste ärade talarna.

Det händer ej sällan, att sedvänja går före lag, och detta synes mig vara fallet här. Då återstår för lagstiftaren endast att genom lagen stadfästa hvad som är det allmänna bruket. Jag föreställer mig, att i åtskilliga fattigvårdsstyrelser finnas gifta kvinnor, och att de, som valt in dem der, haft den uppfattningen, att de genom detta val icke begått något lagbrott. Men icke nog med att gifta kvinnor sitta i dessa styrelser: de sköta sig der på ett utmärkt sätt.

*Om gift qvin-
nas valbarhet
till ledamot i
fattigvårds-
styrelse.
(Forts.)*

Jag tror, att kommunerna sällan ångrat sig, då de tillsatt gifta qvin-
nor att sköta om fattigvårdsangelägenheter.

Jag instämmer med den ärade talaren på göteborgsbanken der-
uti, att man icke i allt bör göra qvinnan likställd med mannen; men
då det gäller att sköta fattigvården, att hjälpa våra fattiga med-
människor, så tror jag, att hon fullt ut kan intaga samma ställning
som mannen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Trygger: Herr talman, mina herrar! Icke heller jag
har blifvit öfvertygad af lagutskottets motivering för ett fullständigt
afstyrkande af den förevarande motionen, utan sympatiserar jag med
reservanterna.

Lagutskottet åberopar bland annat, att det icke skulle vara
välbetänkt, med hänsyn till öfriga ledamöter, att låta en gift qvinna
inväljas i en fattigvårdsstyrelse, enär den ekonomiska ansvarigheten
för dessa öfriga ledamöter skulle blifva så mycket större på grund
af den begränsade ansvarighet, som qvinnan enligt lag åligger. Denna
argumentation kan jag icke fatta. Ty frånsedt att den ej gör skilnad
mellan en ledamots af fattigvårdsstyrelse ekonomiska ansvarighet vid
brott och i andra fall, — solidariskt eller gemensamt ansvar —
faller den derpå, att det vore lika farligt för de öfriga ledamöterna
i fattigvårdsstyrelsen att der få in en man, som icke har några som
helst ekonomiska resurser och som följaktligen icke vore i stånd att
stå för hvad på honom kunde belöpa sig. När man icke har tagit
hänsyn till denna fråga i senare fallet, kan jag således icke finna,
att man behöfver göra det i det förra.

För öfrigt är, enligt svensk lag, qvinnans rättsställning i eko-
nomiskt afseende icke alldeles sådan, som lagutskottet synes hafva
angifvit. Man får nemligen skilja mellan förseelser, som kunna hän-
föras till brottslig gerning, och andra förseelser. I det förra fallet
svarar hustrun med sin giftorätt och enskilda egendom precis på
samma sätt som mannen; der finnas alldeles icke någon skilnad.
Det skulle således endast vara i fråga om försummelser, hvilka icke
kunna hänföras under begreppet brottslig handling, som qvinnans
ansvarighet blefve mindre, i det att hon då icke skulle svara med
annan egendom än den, hvaröfver hon eger råda. Men jag är öfver-
tygad om att i de fall, då man inväljer gifta qvinnor i fattigvårds-
styrelser, valet träffar personer med alldeles särskilda kvalifikationer.
Följaktligen tror jag icke, att man behöfver vara så ängslig med
afseende å den punkten, huruvida den eventuella ansvarigheten i
civilrättsligt afseende skulle kunna eller icke kunna af qvinnan ut-
krävas. Men om frågan har någon större betydelse, kan jag
icke finna annat, än att man skulle kunna utsträcka qvinnans civil-
rättsliga ansvarsfrihet i sådana fall, då hon fått offentligt uppdrag.
Och om man deremot vill göra gällande, att lagstiftningen angående
qvinnans rättsställning i förmögenhetsafseende är så ny, ber jag att

få anmärka, att vi ingalunda sakna exempel på hurusom en lag, som det ena året blifvit antagen, redan det andra året blifvit ändrad; och jag kan icke finna, att en lagändring i förevarande fall skulle vara mera betänklig än eljest.

För öfrigt är jag viss om att qvinnor äro precis lika dugliga som män att förvalta åtskilliga angelägenheter äfven af offentlig natur, och jag måste erkänna, att den gifta qvinnan synes mig vara alldeles särskildt kvalificerad för dessa saker. Jag tror, att hennes mognad, långt ifrån att vara mindre, tvärtom i allmänhet är större än den ogifta qvinnans.

Om gift qvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse.

(Forts.)

Nu kan man säga: har hon en barnskara att sköta, så är det bättre, att hon sitter hemma; detta synes vara lagutskottets uppfattning. Men man kan vara öfvertygad om att en qvinna, som har dylika bestyr, icke blir vald eller åtager sig åtminstone icke valet, i fall hon verkligen skulle blifva utsedd. Jag har heller aldrig sett, att man har en dylik omvårdnad om männen. Om vi betrakta särskildt det kommunala området, finna vi der personer, som sannoligen icke hafva någon tid att offra på skötandet af allmänna ärenden, men på hvilka man kastar det ena uppdraget efter det andra, utan hänsyn till att det vore mycket bättre för dem att sköta sina enskilda angelägenheter än att hafva så mycket att göra för det allmänna. Hvad qvinnorna åter beträffar, vill man för dem vara förmyndare; då heter det, att man skall skydda familjen o. s. v.

Då jag sålunda för min del har den bestämda uppfattningen, att den gifta qvinnan skulle på ett fullt tillfredsställande sätt sköta ett uppdrag sådant som detta; då jag icke tror, att den nuvarande lagstiftningen angående gift qvinnas förmögenhetsförhållanden utgör något hinder för att tillerkänna henne tillträde till fattigvårdsstyrelse; och då jag vidare är öfvertygad om att, derest man vid ärendets slutliga pröfning skulle komma till det resultatet, att denna lagstiftning icke vore fullt tillfredsställande, man deri kan göra de jemkningar, som kunna erfordras; så ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Nyström, Carl: Herr talman! Här i dag hafva allehanda uttryck fäls om sträfvandet att vinna likställighet för qvinnan i förhållande till mannen. Samma uttryck, samma skäl, samma resonnement har man mycket ofta här hört, då denna fråga debatterats; och dervid tyckes man i allmänhet fästa det bibegreppet, att det är fråga om något slags utmärkelse eller befordran för qvinnan, då hon skulle vinna denna likställighet. Jag är icke så alldeles säker på att icke denna befordran och denna utmärkelse skulle mest ligga på den andra sidan. Men dermed må nu vara huru som helst.

I det fall, som nu debatteras, hafva vi åtminstone här i Stockholm en särskild erfarenhet. Saken är sagd med ett enda ord, en enda term: *skyddsfruar*; i namnet ligger karakteristiken. I församlingarna hafva de sin verksamhet, dessa skyddsfruar; det är

Om gift qvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse. gifta qvinnor, som åtagit sig att hafva vård om fattiga familjer, fattiga barn, och som göra det med största nit och största omsorg. Nå väl, kan man tänka sig någon bättre förberedelse för inträde i fattigvårdsstyrelser och nämnder eller ett bättre betyg för duglighet i detta afseende, än som ligger i dessa skyddsfruars verksamhet?

(Forts.

Af denna anledning och med anslutning för öfrigt till hvad friherre Tamm yttrat, ber jag att få göra samma yrkande som han.

Herr Sandqvist: Herr vice talman! Det torde kanske böra gent emot en föregående ärad talare erinras, att fattigvårdsförordningen i detta afseende icke gäller Stockholm. Äfven om en bestämmelse i den rigtning, som här yrkats, blefve införd, skulle Stockholms stad icke hafva någon nytta af denna förändring. Om jag icke är alltför origtigt underrättad, regleras dessa förhållanden i Stockholm — under den särskilda förordning, som gäller rörande kommunalstyrelse i Stockholm — af en administrativ författning, innehållande bland annat, att qvinnor skola, för att kunna väljas till ledamöter af fattigvårdsstyrelse i Stockholm, vara valberättigade i kommunen. Det fordras icke för landsorten.

Då jag fortfarande, herr vice talman, är öfvertygad om att de nuvarande bestämmelserna icke lägga hinder i vägen för inväljande af gifta qvinnor i fattigvårdsstyrelserna — ty om den saken vet man i sjelfva verket ingenting; den har icke varit underkastad myndighets pröfning — skall jag be att få vidhålla det yrkande, som jag förut framställt, eller om bifall till lagutskottets betänkande.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mina herrar! Då flere ledamöter af denna kammare med värme yttrat sig och talat om kvinnans lämplighet för det här ifrågasatta uppdraget, så skall jag tillåta mig erinra derom, att detta enligt mitt förmenande varit ganska öfverflödigt. Ty här finnes nog icke i denna kammare någon enda ledamot, som ej af fullt hjerta erkänner detta; åtminstone är det förhållandet med mig. Jag har, då frågan om den nu gällande lagstiftningen, hvilken tillerkänner qvinna rätt att inväljas i särskilda fattigvårdsstyrelser, förevar i denna kammare, yttrat mig och röstat för bifall till den af Kongl. Maj:t afgifna propositionen. Lagutskottets här afgifna afstyrkande utlåtande grundar sig icke heller derpå, att lagutskottet vill förneka, att icke en gift qvinna kan vara fullt lika lämplig som en ogift — jag vågar nästan, med instämmande i hvad förut derom är yttradt, säga, att hon i några fall kan vara mycket lämpligare — utan lagutskottet har grundat sitt afstyrkande blott på vissa betänkligheter i afseende å den ansvarighet, som den gifta kvinnan kunde ådraga sig under utöfningen af ett sådant uppdrag. Då nu emellertid dessa betänkligheter utan tvifvel kunna undanröjas genom den utredning, som, enligt hvad här blifvit ifrågasatt, man skulle utbedja sig hos Kongl. Maj:t och hvilken, efter hvad professor Trygger antydt, också bör kunna ske, så skall jag, herr talman, till-

låta mig att yrka bifall till det af reservanterna framlagda skrifvelse-
förslaget.

*Om gift kvin-
nas valbarhet
till ledamot i
fattigvårds-
styrelse.*
(Forts.)

Herr Leman: Blott några få ord med anledning af herr Sandqvists senaste yttrande. Reservanterna hafva ingalunda förbisett, att den nuvarande 15 § af fattigvårdsförordningen icke är tillämplig på Stockholms stad, utan att för Stockholm gälla särskilda kommunalföreskrifter; men just därför hafva reservanterna icke begärt speciellt någon ändring i fattigvårdslagstiftningen, utan de hafva hemställt, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till »ändring af gällande lagstiftning om qvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse». En sådan allmän hemställan inkluderar ju Stockholms stad såväl som landsorten. I den omständighet, som herr Sandqvist påpekat, kan man således icke hemta något skäl för att icke bifalla reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, i enlighet med de yrkanden, som under öfverläggningen framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr vice talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—32;

Nej—82.

*Ifrågasatt
ändring af 15
kap. 2 §
giftermåls-
balken.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 15 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring af 15 kap. 2 § giftermålsbalken.

Herr Leman: Herr vice talman, mina herrar! Jag var icke närvarande i utskottet, då denna fråga behandlades, men hade jag der närvarit, skulle jag hafva förenat mig med reservanterna, och detta af följande skäl.

Jag anser, att den ändring, som är föreslagen, är i enlighet med hvad sundä förnuftet kräver. De skäl, som lagutskottet anfört, synas mig deremot icke fullt bindande. Hufvudskälet, att alla de stadganden, som röra skilsmessa, äro under bearbetning, synes mig icke böra verka derhän, att man uppskjuter denna lilla fråga. Ty hvad angår den ytterst svårlösta frågan om skilsmessa, torde det kanske komma att förgå decennier, innan förslaget hinner framläggas och blir af Riksdagen accepterad. Har man alltså den åsigten, att något kan vinnas med det af motionären framställda förslaget, synes mig detta kunna antagas, utan att man behöfver afvakta utgången af den stora frågan om skilsmessolagstiftningen.

Ser man på 1734 års lag, är det alldeles naturligt, att vid denna tid — med den underordnade ställning, som qvinnan intog i förhållande till mannen, hvilken äfven var hennes målsman på det ekonomiska området — lagen skulle öfverallt, då divergenser mellan man och qvinna kommo i fråga, ställa sig på mannens sida. Numera är detta icke förhållandet, och fall kunna förekomma, då båda kontrahenterna, fastän de sins emellan hafva stridiga åsikter, äro fullt hederliga och fullt lämpliga att uppfostra barnen. Jag tänker mig blott det icke så sällan förekommande fallet, att i äktenskapet finnas både gossar och flickor. Man kan då mycket väl tänka sig, att det skulle kunna vara lämpligt, att mannen behölle gossarne och uppfostrade dem samt att hustrun behölle flickorna och uppfostrade dessa. Såsom lagen nu föreskrifver, måste deremot domaren, äfven om han vore säker på att en dylik fördelning vore lämplig, låta mannen uppfostra alla barnen. Det är ju dock naturligt, att en qvinna skall bättre än en man kunna uppfostra flickor.

Då nu denna framställning endast afser, att, i stället för att lagen nu absolut tillerkänner mannen en företrädesrättighet, det skall öfverlåtas åt domaren att skilja mellan man och hustru, och då jag anser, att mycket fog finnes för detta yrkande, skall jag, äfven om jag icke har mycket hopp om att vinna framgång inom kammaren, anhålla att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sandqvist: Det är nog, såsom den föregående ärade talaren uttryckte sig, en liten fråga, som vi nu behandla, och detta oaktadt mycket både är taladt och kan talas i densamma. Lagutskottet har varit af den meningen, att den är så liten, att den icke egentligen förtjenar att i och för sig företagas till lösning.

I 15 kap. giftermålsbalken stadgas, för det fall, när begge makarne äro till skilnaden vållande, att den skall boet och barnen förese, som bäst dertill fallen är; »äro de lika dertill fallne, vare då mannen närmare». Nu åsyftas i motionen, att i stället för detta »vare då mannen närmare» skulle införas orden »skilje då domaren dem emellan efter ty som skäligt pröfvas». I praktiken ligger icke så synnerligen stor skilnad i dessa båda uttryck. Ty det är alldeles gifvet, att uppfattningen af huruvida af makarne den ena eller andra är mera fallen att öfvertaga barnen alltid blir mycket subjektiv hos domaren; och därför torde det heller icke vara någon olägenhet för- enad med att nuvarande stadgandet bibehålles. Det har knap- past kunnat uppgifvas ett enda fall, då lagen blifvit tillämpad så, att detta gifvit anledning till anmärkning. Motionären sjelf tyckes icke heller vara så synnerligen öfvertygad om att hans motion eller, rättare sagdt, Fredrika Bremer-förbundets motion — ty i motionen är redogjort för den andel, som Fredrika Bremer-förbundet haft i den — skall hafva utsigt att vinna någon särdeles stor framgång. Lagutskottet har påpekat, att alla stadganden beträffande äktenskaps- skilnad och hvad dermed eger sammanhang borde genomgå en sam- tidig revision, och att den föreliggande detaljen saklöst kan sparas, tills denna kommer till utförande.

*Ifrågasatt
ändring af 15
kap. 2 §
giftermåls-
balken.
(Forts.)*

Med anledning häraf och då något verkligt skäl icke lärers kunna andragas för den uppfattningen, att den förändring, som nu ifråga- sättes, skulle vara af behovet påkallad eller ens af någon betyden- het, så ber jag att få yrka bifall till hvad lagutskottet föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 14 och 15 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående patent den 16 maj 1884.

*Omändringar
i förordnin-
gen angående
patent.*

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att föreliggande utlåtande skulle företagas till afgörande sålunda, att Kongl. Maj:ts deri intagna lagförslag först föredroges paragrafvis, med slutstadgan- dena, ingressen och rubriken sist, samt derefter utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Kongl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen angående patent den 16 maj 1884.

5—8 §§.

Godkändes.

*Om ändringar
i förordningen
angående
patent.*
(Forts.)

15 §.

Herr Unger: Såsom herrarne hörde, lyder denna paragraf så: »Varder, sedan tre år förflutit från det att patent beviljades, den patenterade uppfinningen ej inom riket utöfvad i ett mot förhållandena derstädes väsentligen svarande omfång, ege den, som vill erhålla tillstånd att utan hinder af patentet utöfva uppfinningen, derom emot patenthafvaren föra talan vid domstol.» Då nu hvarken i denna § eller eljest i denna förordning finnes något stadgande om huruledes saken skall vara att anse och afdöma, i händelse flere samtidigt anmäla sig till utöfvande af patentet, fruktar jag, att domstolen i sådan händelse skulle känna sig tvifvelaktig, huru den skulle förfara, och därför tror jag, att det till ledning vid tillämpningen i framtiden af denna lag vore att önska, att man från regeringen finge ett uttalande, huru vid sådant förhållande skulle förfaras.

Jag skulle visserligen hafva åtskilligt annat att anmärka här, men jag tror icke, att det i ärendets nu befintliga skick skulle löna sig, och det är ju i alla fall icke af någon betydelse, men i förenämnda hänseende tror jag, att domstolarne skulle komma att förfara ganska olika. En domstol kanske skulle tänka, att den, som först stämde, skulle vara behörig att utöfva patentet, en annan kunde föreställa sig, att det tillkomme domstolen att pröfva, huruvida den ene eller andre vore lämpligare att öfvertaga patentet och erbjöde bättre garantier för utöfningen af detsamma; en annan åter kunde anse, att alla hade lika god rätt och följaktligen fingo gemensamt utöfva patentet.

Jag har icke något yrkande; jag endast hemställer, att vi måtte från regeringen få höra, huru lagen i detta fall borde rätteligen vara att förstå.

Herr de Laval: Det kunde visserligen vara några små önskningsmål att hvad det hela beträffar här uttala, men naturligtvis kan icke komma i fråga att göra något yrkande derom; man får glädja sig, att det hela gått framåt om också långsamt, eller kanske raskt, om man ser saken noga an. Man får vara glad, att vid den behandling detta förslag rönt allt mer klart framstått den önskan, att uppfinnaren och hans arbete skall komma till sin rätt.

Hufvudintresset knyter sig naturligtvis till den nu föredragna 15 §, och om denna stode der helt naken, skulle jag verkligen vara mycket tveksam, huruvida dess genomförande vore att önska, men tillsammans med den motivering, densamma vid föredragningen inför Kongl. Maj:t fått, anser jag den vara ett mycket godt framsteg. Utan dessa ord, som jag nu vill anföra, skulle jag anse förevarande paragraf vara egnad att gifva anledning till talrika svårigheter. Här står: »licensafgiftens belopp torde i allmänhet böra bestämmas i förhållande till tillverkningens omfång. Skulle i något enstaka fall en

sådan beräkningsgrund finnas mindre lämplig, bör för domstol ej möta hinder att fastställa afgiften blott för *viss kortare tid* och att medgifva patenthafvaren rätt att sedermera påkalla förnyad pröfning af densamma.» Om man sammanställer detta med ett annat uttalande af föredraganden: »likaledes lär det vara uppenbart, att, när patenthafvaren bringar uppfinningen till utöfning i föreskrifvet omfång, den omständigheten, att han *under en föregående tid* åsidosatt utöfningspligten, icke vidare kan mot honom åberopas», så framgår häraf, att om en uppfinning efter tre års förlopp icke kunnat utöfvas i den utsträckning som domstolen — och denna som jag nu hoppas kompetent sammansatt — kan anse vara lämplig, står det visserligen den, som önskar uttaga tvångslicens, öppet att mot licensavgift skaffa sig rätt till uppfinningens begagnande, men denna afgift kan då bestämmas för kortare tid, om uppfinnaren inför domstolen invänder, att uppfinningen på grund af särskilda svårigheter af honom ännu ej kunnat i lämpligt omfång utöfvas. Säger sig uppfinnaren då dock hafva utsigt att kunna inom rimlig tid sin uppfinning utöfva, och anser domstolen detta hans påstående hafva grundade skäl för sig, då bör domstolen efter en bestämd, öfverenskommen tid å nyo upptaga till pröfning frågan om beviljande af licens för kortare eller längre tid.

Visar det sig då, att patentegaren sjelf utöfvar uppfinningen i lämpligt omfång, så inträder han derigenom i sin fulla rättighet. Med en tillämpning af lagen i enlighet med dessa båda uttalanden, anser jag, att man kan vara riktigt storbelåten med föreliggande lagförslag, och har jag, herr greffe och talman, icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets utlåtande.

Herr statsrådet Hammarskjöld: I alla länder, der genom patent en uppfinnare erhåller monopol, har man måst vara betänkt på att i samhällets intresse inskränka denna monopolrätt. Man har därför ålagt uppfinnaren, patentinnehafvaren, antingen utöfnings tvång i inskränkt bemärkelse, d. v. s., skyldighet att utöfva uppfinningen vid äfventyr att eljest förlora patenträtten, eller också, såsom nu här är föreslaget, licenstvang, eller sådan inskränkning i patenthafvarens monopolrätt, att, om han icke sjelf utöfvar sin uppfinning, en annan kan tilltvinga sig rätt att inom vissa gränser utöfva densamma. Grunden för detta sista system är uppenbarligen samhällets intresse, att en uppfinning icke allt för länge skall hållas obegagnad och industrien derigenom beröfvas möjlighet att tillgodogöra sig densamma. Af denna grund följer också den omfattning, i hvilken en dylik tvångslicens kan erhållas af annan person. Den kan förvärfvas endast i så stort omfång, som för uppfinningens nöjaktiga utöfning är erforderligt. Om en eller flere personer samtidigt söka tvångslicens, är från synpunkten af patentinnehafvarens rätt alldeles likgiltigt. Om flere licenssökande anmäla sig, sker icke större inskränkning i hans rätt, än om allenast en framställer sådant anspråk. På samma sätt som, när en person erhållit tvångslicens samt utöfvat sin rätt

*Omändringar
i förordningen
angående
patent.
(Forts.)*

*Omändringar
i förordnän-
gen angående
patent.
(Forts.)*

och derigenom tillgodogjort uppfinningen, icke någon annan kan begära sådan rätt, på samma sätt gäller ock, att, om flere personer samtidigt begära tvångslicens, rätten till utöfning af den uppfinning, som är i fråga, fördelas mellan dessa pretendenter, eftersom ingen af dem, då dessa yrkanden äro fullkomligt samtidiga, kan sägas hafva företräde framför den andre. Af nämnda grund för detta system följer äfven, såsom herr de Laval anförde, att om, innan talan om tvångslicens anställes, patentinnehafvaren bragt sin uppfinning till nöjaktig utöfning, en föregående försummelse från hans sida är fullkomligt oskadlig. Jag är sålunda i tillfälle att äfven muntligen bekräfta hvad herr de Laval i motiveringen läst, att uppfinnaren i detta fall är skyddad. Detta är för honom en så mycket större förmån, som det i enlighet med licenstvängets grund är möjligt, att när tvångslicens beviljas, bevilja sådan endast för viss tid, efter hvars förlopp patenthafvaren återinträder i det fulla åtnjutandet af sin rätt.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkände kammaren den nu förevarande paragrafen.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

*Om viss änd-
ring i lagen
angående
sparbanker.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 11 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ändring af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892.

Herr Hedenstierna: Då jag står antecknad såsom reservant å lagutskottets ifrågavarande utlåtande, vill jag nu försöka gifva skäl för min åsigt, att anledning icke gifves att söka ändring uti nu gällande sparbankslag.

Sparbankslagen innehåller redan nu uti 15 §, att den vinst, som å sparbanksrörelsen kan uppkomma, skall afsättas till en reservfond för bestridande af omkostnader och betäckande af förluster, men att när reservfonden och grundfonden (der i reglementet icke gjorts förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande) sammanlagdt öfverstiger 10 % af insättarnes behållning enligt senaste bokslutet, hufvudmännen må, efter det sparbanksstyrelsens yttrande afgifvits,

kunna besluta, att *öfverskottet* skall användas till ökande af mindre bemedlade insättares håg till ökad sparsamhet *eller ock*, der reglementet sådant *uttryckligen* medgifver, till välgörande och allmännyttigt ändamål, hvilket beslut dock skall underställas pröfning af Konungens befallningshafvande, som skall tillse, att beslutet *öfverensstämmer* med sparbankslagen och sparbanksreglementet.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Vidare innehåller sparbankslagen i 20 §, att om någon del af sparbankens vinst blifvit använd på annat sätt än nyssnämnde 15 § medgifver, åligger det dem, som i beslutet derom deltagit, att en för alla och alla för en till sparbanken återgälda hvad sålunda blifvit obehörigen utbetaldt. Härförutom förekomma stadganden om huru förfaras skall, när reservfond och grundfond gått förlorade, när liqvidation skall inträda, huru revision skall ske, att Konungens befallningshafvande skall öfva tillsyn öfver sparbanken och för sådant ändamål sjelf eller genom särskilda ombud verkställa undersökning af sparbanksförvaltning m. m.

Jag för min del tycker, att detta är all den kontroll mot missbruk man rimligen kan begära, men detta är icke motionärens mening, och utskottet hemställer såsom vi nyss hörde, »att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 15 § i lagen om sparbanker den 29 juli 1892, att genom ytterligare begränsning af rätten att för välgörande eller allmännyttigt ändamål använda å sparbanksrörelse uppkommen vinst insättarnes intressen blefve bättre tillgodosedda», eller med andra ord utskottet vill ännu ytterligare inskränka sparbankens hufvudmäns rätt att disponera vinsten.

Sparbankerna definieras i sparbankslagens 1 § visserligen sålunda: »Det är en penningeinträttning, som, utan rättighet för dess stiftare eller dess rättsinnehafvare att tillgodonjuta andel i den vinst, som å rörelsen kan uppkomma, har till ändamål att af allmänheten till förräntande emottaga penningar och genom räntans läggande till hufvudstolen dem ytterligare förkofra samt medlen i mån af uppsägning återbetala»,

men sparbankslagen innehåller också en mängd föreskrifter, hvaraf framgår, att de så kallade hufvudmännen, genom hvilkas *frivilliga* sammanskott sparbankernas grundfonder bildats och hvilka för sina sammanskott *icke få* åtnjuta *ringaste andel* i vinsten, dock ega — och detta med rätta, ty en viss ansvarighet åligger dem — en lagstadgad befogenhet att besluta, huru med uppkommen vinst i vissa fall må förfaras, en befogenhet utan hvilken *helt visst* endast undantagsvis sparbanker hade uppstått.

Men är sparbanken en *välgörenhetsinträttning*, så är den äfven en *penningeinträttning* med in- och utlåningsrätt, och ingen sköter i våra dagar en sådan inträttning *ostraffadt*, om han ej förstår att ställa in- och utlåningsrättan i ett rätt förhållande till hvarandra eller till andra låneinträttingars räntefot.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Ställes inlåningsräntan för hög i förhållande till hvad penningarne i marknaden gälla vid utlåning, är det en gifven förlust på samma gång som inrättningen öfversvämmas af insättare, som spekulera med penningar — liksom om den ställes för låg penningarne uttagas och inrättningen får svårt att indrivva sina, ofta hos så kalladt småfolk utestående fordringar.

Såsom bekant ega icke sparbankerna rätt att drifva annan affärsverksamhet med de insatta medlen än lånerörelse. På landsbygden liksom i städerna äro låntagarne hufvudsakligen af arbets- och handtverksklasserna, och sparbanksreglementena innehålla i allmänhet, att små låntagare skola hafva företrädesrätt framför de större. Liksom sparbanken måste tillse, att insättarne erhålla så hög ränta, som sparbanken vågar utfästa sig att gifva, har sparbanken den *moraliska* skyldigheten att tillse, det den fattiga lånesökande allmänheten icke betungas med oskäligt hög eller tryckande ränta.

Ej alla insättare kunna räknas såsom mindre bemedlade, och för den mera förmögne insättaren finnes ej skäl att höja räntan. Tillräcklig inkomst beredes honom, då han ju i sparbank, i motsats till i andra låneinrättningar, eger erhålla ränta på ränta.

Talet i motionen och utskottets utlåtande om att insättarne ibland få för låg ränta är icke hållbart och det bevisar ingenting, ty man kan ej bilda sig en bestämd mening, då man ej närmare känner till orsaken, *hvarför* räntan bestämts sådan den är.

Såsom exempel på oskäligt låg ränta anföres, att det förekommit så låg ränta som 3,6 proc., och dock har postsparbanken, som ju också arbetar utan att påräkna vinst, samtidigt icke kunnat utfästa sig att gifva mera — ja, ibland har dess ränta äfven varit lägre.

I den sparbank på landet, der jag är styrelsens ordförande och der insättarnes fond uppgår till mellan 4—500,000 kronor, nödgades styrelsen en gång nedsätta räntan högst betydligt eller just till postsparbankens räntefot 3,6 proc., *derför* att det var styrelsen omöjligt att utlåna omkring 100,000 kronor, hvilka delvis måste insättas på giroräkning i annan bank mot 2 proc., hvilket, om räntan till insättarne icke nedsatts till 3,6 proc., blifvit rent af ruinerande.

Till stöd för uppgiften om att missbruk egt rum vid utlemnandet af penningar till välgörande och allmänna ändamål anföras af motionären några exempel. Af dessa tyckas för den som ej närmare känner förhållandena en del verkligen hafva varit sådana, att det kan förvåna, att Konungens respektive befallningshafvande kunnat godkänna dem, men de flesta hafva tvifvelsutan haft fog för sig, och *säkerligen* hafva desamma afsett fall, då det allmänna, utan sådant bidrag eller understöd, icke kunnat blifva på annat sätt tillgodosedt. Åsigtarna om hvad som är allmännyttigt eller icke kunna också vara olika — huru som helst, icke är det lagens fel, om dess bestämmelser icke efterlefas; och en lagändring om att en ännu mindre andel af sparbanksvinsten får för allmännyttigt ända-

mål användas utesluter icke möjligheten, att åsigten om hvad som i hvarje fall kan anses såsom allmännyttigt eller icke fortfarande kan divergera.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.

(Forts.)

Jag tillåter mig jemväl fästa uppmärksamheten derå, att det icke är alla sparbanker, som ega utlemna något till välgörande och allmännyttiga ändamål, utan endast sådana, der *detta uttryckligen* är medgifvet i den sparbankens behörigen fastställda reglemente — och insättarne kunna icke härom vara okunnige, ty hvarje insättares sparbanksbok innehåller den sparbankens reglemente, och de frånhändas således icke i någon mån tillgång, som de kunnat beräkna för sin.

Utskottet sjelft medgifver i sitt utlåtande, att utdelning af *tilläggsränta* på grund af praktiska svårigheter ej kan ifrågakomma, utan menar, det högre inlåningsränta i stället bör förordas. Detta är af skäl, jag nyss anført, ej hållbart. Utskottet anser, att derigenom skulle motverkas, att insättarnes besparingar skulle bibehållas i sparbankerna och icke öfverflyttas till andra penningeinstitut. Jag förstår ej, att denna sista omständighet skall vara afgörande. Har ett kapital blifvit hopsparadt, skola väl sparbankerna icke genom konstlade medel qvarhålla detsamma, utan insättaren bör väl ega full frihet att använda detsamma, der han har mesta fördelen deraf. Ofta insattes detta såsom förlagskapital i den lilla affär han kan bedriva.

Då motionären och utskottet icke ens uppgifvit, mindre visat, att reservfondens storlek, motsvarande 10 proc. af grundfonden och insättarnes fond tillsammans, är för lågt beräknad för att kunna motsvara möjliga och oförutsedda förluster;

då ett bifall till utlåtandet möjligen skulle framkalla ett onödigt förhöjande af förvaltningskostnaderna;

då sparbankslagen redan nu innehåller, att insättarnes intressen skola i *första rummet* tillgodoses af sparbankens uppkomna vinst;

och då jag anser att sparbankslagen, trots hvad motionären uppgifvit, är fullt effektiv, *yrkar jag afslag* å såväl motionen som utskottets utlåtande.

Herr Sandqvist: Ja, det är just det, att lagen föreskrifver, att en sparbanks öfverskottsmedel må användas »för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af hög till ökad sparsamhet» eller ock, »der reglementet sådant uttryckligen medgifver, för välgörande eller allmännyttigt ändamål». Det torde kanske därför få förutsättas, att lagens mening är, att i *främsta* rummet öfverskottsmedlen skola användas till insättarnes bästa och först i andra rummet till »välgörande eller allmännyttiga ändamål». Men om man ser på de uppgifter, som för utskottet varit tillgängliga, skall man finna, att icke i ett enda fall vidtagits åtgärder till förmån för insättarne. Man har använt dessa medel till kaserubyggnader m. m., till och med i ett fall gjort utdelning till de till sparbanksdistriktet hörande sock-

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

narne, i hvilka medlen användts till ålderdomsunderstöd, tjänstehjónspremiumer, till understöd åt barn i skolåldern m. m.; och torde således uppenbarligen missförhållanden här föreligga. Det har framhållits, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som har öfverinseendet öfver sparbankerna, eger pröfva öfverskottsmedlens användning, och att härei skulle ligga ett tillräckligt korrektiv för att dessa medel användas för de begge i lagen afsedda ändamålen. Men det har visat sig, att Konungens befallningshafvande flerstädes utöfvat sin pröfningsrätt allenast till ett bedömande af den formella lagligheten i besluten, och då man icke har anledning antaga, att misstolkning eller förbiseende af sparbankslagens mening blifver föremål för högre myndighets pröfning, kan man väl säga, att föga eller ingen utsigt finnes att vinna rättelse i en alldeles ostridlig oegentlighet. Jag vill påpeka, att inlåningsrântan i vissa fall satts ned ända till 3,3 proc. Af reservanterna har visserligen framhållits, att fall kunna inträffa, då man måste sätta ned rântan, emedan man icke kunnat låna ut de i banken insatta medlen. Men det beror ju på huru stora pretentioner man har på utlåningsrântan. Jag antager, att inga svårigheter möta att få penningar placerade, i fall man håller utlåningsrântan billig. Men man lånar ut penningarna till så hög procent som möjligt och betalar vid inlåning så låg som möjligt dels för att förtjena och dels af hänsyn till andra konkurrerande penninganstalter. Lagutskottet har nu ansett, att något borde i saken åtgöras, men dock icke vågat gå så långt som motionären, utan tänkt sig möjligheten af en bestämmelse af sådant innehåll, att icke mer än hälften af en sparbanks behållna årsvinst skulle få användas till välgörande eller allmännyttigt ändamål, hvarvid den andra hälften skulle komma insättarne till godo, på hvad sätt, derom kunna ju meningarne vara delade, och derpå har lagutskottet icke ansett sig böra närmare inlåta sig.

Jag får därför, herr greffe och talman, yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Törner: Den siste ärade talaren anförde en del exempel, hvarigenom han ville visa, att sådant stadgandet i § 15 af sparbankslagen nu är, missbrukas af direktionerna och hufvudmännen deras rättighet att till välgörande ändamål använda en del medel. Med anledning af dessa, såsom jag kallar dem, förmenta missbruk uttalar utskottet en önskan, att sparbankernas rätt att anslå årsvinsten till välgörande ändamål måtte begränsas inom hälften af densamma, hvarigenom stadgandet i § 15 skulle komma att blifva mer effektivt. Jag undrar, om denna inskränkning, som är afsedd att verka såsom en hållhake, skall åstadkomma, att utdelning till välgörande ändamål sker med större urskilning än nu. Om t. ex. årsvinsten utgör 50,000 kronor, och lagen tillåter användandet af 25,000 kronor till nämnda ändamål, hvad hindrar att utdela dessa 25,000 lika illa, enligt utskottets åsigt, hädanefter som förut.

För min del tror jag, att respektive sparbanksdirektioner med godkännande af hufvudmännen i allmänhet använt den största omsorg vid distribuerandet af årets vinstmedel. Jag tror för öfrigt, att högst få sparbanker varit i tillfälle att göra dylik utdelning, ty såsom bekant skall för sådant fall reservfonden eller sammanlagda beloppet af reserv- och grundfonden öfverstiga 10 proc. af insättarnes behållning. Och så vill jag tillägga: äfven om hufvudmännen, som representera insättarne och skola bevaka deras bästa, göra sig skyldige till godkännande af beslut, som stå i strid med deras intresse, har man Konungens befallningshafvande såsom högsta instans, och mot ett sådant påstående, som en talare nyss begagnade sig af, att Konungens befallningshafvande skulle inskränka sig till formel pröfning, huruvida besluten vore öfverensstämmande med lag och bankreglemente, måste jag på det kraftigaste opponera mig. Sjelf har jag suttit och sitter fortfarande i en sparbanksdirektion och vågar påstå, att jag ännu icke kommit underfund med, att Konungens befallningshafvande beträffande bankstyrelsers och hufvudmäns beslut utöfvat en sådan ensidigt formel granskning. Särskildt i vårt län egnar Konungens befallningshafvande den allra största omsorg åt sin uppgift att granska sparbankernas förvaltning och användningen af deras eventuella behållning.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Skulle man nu enligt utskottets hemställan ingå på att blott hälften af behållningen finge användas för välgörande ändamål, så vinnes såsom sagdt icke det man åsyftar, åtminstone icke med säkerhet hvad motionären afser, men man skulle vinna ett annat mål, säger utskottet: man skulle göra sparbankerna konkurrensmäktiga med de enskilda bankerna. Detta, mina herrar, skulle jag anse vara mycket olyckligt. Sparbankerna och de enskilda bankerna stå icke i någon som helst frändskap med hvarandra; de äro tvenne helt och hållet skilda institutioner. Sparbankernas mål är att från de mindre bemedlade uppsamla en å två kronor och derutöfver, derigenom skaffa dem en liten fond och genom att gifva dem ränta å insatta medel visa, att det lönar sig att göra besparingar. Men det är icke meningen, att från sparbankerna till insättarne skall utdelas så hög ränta, att de i sådant afseende kunna konkurrera med de enskilda bankerna och derigenom draga penningar från de enskilda bankerna till sparbankerna. Följden skulle lätt blifva den, att sparbankerna så öfverhopades med penningar, att man slutligen skulle få svårt att på ett betryggande och fullt lukrativt sätt låna ut dem. Jag minnes, huru för några år sedan vid en sparbank af de insatta medlen, som uppgingo till 4 millioner, mer än 1½ million var stående på deposition mot låg ränta, därför att denna bank, genom missbrukandet af en sparbanks ändamål att vara, om jag så får säga, den fattiges sparböss, blifvit delvis en anstalt för bemedlade personer, som genom att taga ut bok för hvarje medlem af familjen, på detta sätt placerade penningar, som de icke kunde placera annanstädes. Jag anser det tvärtom nyttigt att genom låg inlåningsränta

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

göra sig af med de stora insättarne, det är de små män skall hafva. Skulle man annars på detta sätt öppna konkurrens med enskilda bankerna, hvarför då icke låta postsparbanken äfven göra på samma sätt? Postsparbanken håller låg ränta; och sparbankslagen bestämmer, att sparbanken skall hålla minst lika hög ränta som postsparbanken, och detta visar, att ifrågavarande banker icke bilda en kategori med de öfriga.

Mycket kunde vara att tillägga, men jag vill icke alltför mycket upptaga kammarens tid. Jag ber att få instämma med reservanterna och yrkar afslag å motionen, såsom varande af ingen betydelse för insättarnes rätt, hvilken fullständigt tryggas genom den nuvarande 15 §.

Herr Moberg: Det är en erfarenhet, som man ofta får göra i Riksdagen, att när derigenom, att en lag antingen varder missförstådd eller också ej behörigen tillämpad, missförhållanden uppträda på en eller annan ort, så söker man botemedlet genom att komma till Riksdagen med förslag om lagens ändring i stället för att efterse, om detsamma ej kan vinnas genom uppmärksammande af hvad sjelfva lagen innehåller. Så också i förevarande fall, både med afseende å motionen och utskottets betänkande. Under åberopande af vissa fall, der en olämplig utdelning af sparbanksmedel ifrågakommit, har man dragit den slutsatsen, att man borde genom lagändring söka bot för det öfverklagade förhållandet, och för nödvändigheten af sådant ändringssökande först åberopat det skälet, att Konungens befallningshafvande ej utöfvar det åliggande, som enligt sparbankslagen Konungens befallningshafvande tillkommer.

Motionären har icke sagt, att juridiskt detta åliggande icke tillhör Konungens befallningshafvande, utan han säger, att lagens bestämmelse, att hufvudmännens beslut i detta fall skall underställas Konungens befallningshafvande, innebär *faktiskt* ingen garanti emot att sparbanksvinstmedel användas på ofvan angifvet sätt, enär Konungens befallningshafvande helt enkelt inskränker sig till en formel pröfning af huruvida ett beslut öfverensstämmer med lag och sparbanks reglemente.

Hvad innebär detta? Jo, det innebär, att såsom sparbankslagen *tillämpas*, blir det ingen garanti, men motionärens yttrande innebär ej, att lagen utesluter garanti mot missbruk i antydde afseendet; och om än Konungens befallningshafvande i ett eller annat län ej behörigen utöfvar den kontroll, nämnda myndighet åligger, så torde detta ledsamma förhållande icke allmänneligen vara fallet. Konungens befallningshafvande i det län jag tillhör har alltid egnat denna saken mycket omsorgsfull pröfning, och under de 20 år, jag varit ordförande i sparbanken i Karlstad, har jag konfererat med Konungens befallningshafvande om lämpligheten af ifrågasatta utdelningar af sparbanksmedel, dervid mycket noggrann pröfning ifrågakommit, huruvida den ifrågasatta användningen af sparbanksmedel

på ena eller andra sättet vore lämplig och öfverensstämmande med lagstiftarens mening. Nu är emellertid förhållandet, att hvarken motionären eller utskottet och i viss mån icke heller de talare, som sedermera yttrat sig i frågan, hafva klargjort för sig bestämmelserna i den åberopade 15 §, oaktadt densamma i början af utskottets utlåtande finnes angifven. Det talas både af motionären och af utskottet om vinstmedel, som skulle utdelas, men det är ej några vinstmedel, som skola utdelas. Utskottet säger: »Om sålunda något torde böra göras till förekommande af missförhållanden i ifrågasvarande afseende, skulle dock införande af ett bestämdt förbud mot utdelning af det å sparbanks rörelse uppkomna öfverskott till allmännyttigt eller välgörande ändamål enligt utskottets mening gå allt för vida. Motionärens förslag i berörda afseende torde väl och allenast innebära, att vid hvarje års slut, sedan bokslut uppgjorts och storleken af årets vinst kunde beräknas, denna vinst med visst afdrag skulle i form af tilläggsränta utdelas till de då i banken qvarstående insättarne.» Hela detta uttalande hvilar på den missuppfattningen, att utdelning af årsvinsten kan ske allt efter som vinsten varit större eller mindre, men ifrågakommande utdelning af sparbanksmedel beror icke på någon årsvinst, utan om sådan utdelning kan ifrågakomma beror på, i hvad förhållande reservfonden står till insatta beloppen. Det är likgiltigt, hvad vinstmedlen uppgå till, men när reservfonden uppgår till 10 proc. af insättarnes medel, då får utdelning ske. Vinsten kan ett år uppgå till 50,000 kr., men det är därför icke sagdt, att det blir någon utdelning, ty om icke reservfonden uppgår till 10 proc. af insättningarna, kan någon utdelning icke ifrågakomma. Årsstämman måste därför hafva klart för sig, ej årsvinsten, utan reservfondens storlek och beloppet af de insatta medlen, och derefter bestämmes, om utdelning till välgörande ändamål kan ske. Hela resonnementet, att man utdelar vinstmedel, är därför origtigt. Det kan inträffa och det har inträffat år, då sparbanken haft ingen eller mycket liten vinst, att det ändock ifrågakommit utdelning, därför att det tagits ut så mycket af insättarne, att det visat sig, att reservfonden uppgår till 10 proc. af insättarnes medel. Af detta framgår naturligtvis, att det uppenbarligen är en stor oegentlighet, då här ifrågasättes, att det skulle göras utdelning till insättare af vinstmedlen. Det kan inträffa, att man under 4, 5, 6 år icke haft tillfälle att göra någon utdelning, men så kommer genom större uttagningar reservfonden att gå öfver 10 proc. af insättarnes medel, och då kan det göras utdelning, men att tillägga insättarne densamma varder understundom alldeles oegentligt, enär desse, som vexla under årens lopp, icke alls behöfva vara desamma, då utdelning kan ske, som under de tider, då reservfonden ökats och sålunda insättarne få andel i något, som de icke varit med om att införskaffa. Det var just denna omständighet, som åberopades i motiveringen för lagstiftningen, som föran-

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Om viss ändring i lagen sparbanker.
(Forts.)

ledde att, när icke rättvisligen utdelning af öfverskott kunde komma i fråga, och man ansåg, att man icke borde forcera sparbankerna till för hög ränta, detta öfverskott skulle få användas till allmännyttiga ändamål. Och, mina herrar, den bestämmelsen har varit till ofantligt stor fördel, ofantligt stor välsignelse. Hvad betydelse har det, om en insättare i sparbanken får 25 öre mera i ränta, mot det att öfverskottet användes till ett allmännyttigt ändamål. I den sparbank, der jag, såsom jag nyss nämnde, är ordförande, hafva vi användt befintliga öfverskott till grundläggande af en idiotanstalt i Vermland, inrättande af en hushållsskola för fattiga flickor, arbetsstuga för fattiga barn och andra dylika allmännyttiga inrättningar. Det har kommit just sådana klasser till godo, som verkstält insättningarna, och det har efter möten varit vida bättre, än om insättarne fått några ören mera i ränta. Icke heller får man glömma att beakta en annan omständighet, och den är, att låntagarne i sparbanken i väsentlig mån bidragit till den uppkomna vinsten, och att de böra hafva sin fördel deraf. Dessutom vill jag slutligen fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att vederbörande styrelser i sparbankerna åtnjuta för sitt uppdrag ingen eller ock en högst obetydlig ersättning, men hafva ett ganska ansvarsfullt och maktpåliggande uppdrag. Då de sålunda fullgöra detta uppdrag för en ringa ersättning, är det därför, att de anse sig fullgöra ett uppdrag, som skall lända ej blott insättarne, utan kommunen och provinsen till fördel. Skall åter sparbankernas verksamhet ensamt beräknas på att gifva största möjliga ränta åt insättarne, då föreställer jag mig, att icke många skola vara villiga att för en så ringa penning öda tid och påtaga sig ansvar för sparbankernas skötsel, utan då blir väl förhållandet det, att styrelserna för sparbankerna liksom för andra bankinrättningar komma att taga full betalning för sitt besvär, och så blir resultatet det, att de vinstmedel, som förut användts till allmännyttiga ändamål, komma att till betydlig del hamna i styrelsemedlemmarnes fickor. Jag kan för min del icke förstå, hvad det skulle vara för fördel med detta. Insättarne hafva i de flesta fall fått 3,6 proc. ränta, ibland 4 proc. Förhållandet är nemligen så, att sparbankerna i vanliga fall hålla räntan en half proc. lägre än depositionsräntan hos de enskilda bankerna. Mången gång kan sparbankernas ränta vara lika hög som depositionsräntan, derigenom att sparbankernas ränta icke fluktuerar så lätt som räntan i andra banker.

Hvad är det för öfrigt för logik i utskottets förslag! Man åberopar, att missförhållanden ega rum, hvaraf väl följderna skulle bli yrkande derom, att dessa missförhållanden alldeles skulle stäffas. I stället begär man nu en begränsning beträffande en del af vinstmedlen, men vid användning af återstoden skulle dessa missförhållanden få kvarstå.

Herr greve och talman, då jag icke kan finna annat, än att den föreslagna lagändringen, i stället för att vara nödig och nyttig,

är onödig och onyttig, ber jag att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Herr Tamm, Hugo: Det är 35 år, sedan jag kom till den trakt, der jag sedan bott, och anmodades att ingå såsom hufvudman i sparbanken der. Jag svarade då, att jag skulle göra det under det villkoret, att man toge bort de här utdelningarna och enade sig på den grunden, att dessa medel vore insättarnes och därför borde i sin helhet förvaltas i öfverensstämmelse dermed. Men det ville man icke gå in på, utan vidhöll systemet, och jag har sedan aldrig kommit in i den banken. För mig stod då den uppfattningen klar, att hufvudsyftet med denna institution, så vidt jag kunde fatta det-samma, vore att uteslutande bereda dessa mindre insättare de fördelar, som genom sparbankerna kunde beredas dem. Jag har svårt att fatta den siste talarens argument, att om man icke skulle få göra dessa utdelningar till kommuners och provinsers bästa, skulle personer icke vilja öda tid, såsom han uttryckte sig, för att hjälpa dessa små i sin förvaltning af de insatta medlen. För mig står detta såsom en temligen stark rättsfråga. Hela min uppfattning har åtminstone varit den, som jag uttalat. Och jag skulle för min del helst vilja gå ännu längre än utskottet härutinnan. Jag skulle vilja, att man afskaffade hela detta gratifikationssystem, som drager pengar bort från insättarne, och att den behållning, som man kunde få, användes till insättarnes direkta fördel. Jag kan icke tänka mig, att det skulle ligga någon omöjlighet derutinnan att använda denna vinst på ett fördelaktigt sätt till jemnande af utdelningen eller till höjning af denna utdelning. Det är för öfrigt tider, då man får låg ränta på utlånta medel, tider då det är svårigheter för sparbankerna att placera, och då kunde vara godt att med besparingar från de fördelaktiga åren fylla hvad som kan brista under de mindre fördelaktiga. Jag tror det är det rättaste att hålla på den principen, som varit den ursprungliga, att dessa medel hopsamlas för insättarnes räkning, och att den höjning och utjemning af deras räntor och inkomster, som kan beredas genom att icke draga de s. k. vinstmedlen till främmande ändamål, på det viset är fullt riktig.

Jag tycker, att utskottet gått litet för kort, då det talar om halfvan, men då det går åt rätt håll, och jag icke kan få helan, så får jag taga halfvan och ber att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nordenfalk: Det är nog icke så, som motionären och utskottet antyd, att Konungens befallningshafvandes pröfning i afseende å användandet af ifrågavarande vinstmedel blott skulle innefatta en formel pröfning af frågan, huruvida laga former blifvit vid beslutet iakttagna i öfverensstämmelse med sparbankslagens och reglementets föreskrifter, utan dervid tillses nog också att ändamålet, för hvilket vinstmedlen skulle användas, är sådant, som lagen an-

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

gifver. Men utskottet har i min tanke rätt deri, att vanligen endast ett af dessa ändamål tillgodoses, nemligen understödjandet af allmännyttiga företag, under det att det i lagen först nämnda eller »väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet» oftast lemnas ur sigte. Ja, jag känner sparbanker, om hvilka jag tror mig kunna säga, att det aldrig eller åtminstone ytterst sällsynt ifrågakommit att använda någon del af vinstmedlen för sistnämnda ändamål. Detta förhållande kan ju icke genom Konungens befallningshafvandes åtgärd rättas. In praxi går så till, att när en sparbank samlat ett visst antal tusen kronor af sådana medel, underställes denna myndighet beslutet att få använda vanligen blott en del af dem för allmännyttigt ändamål; efter något år, sedan återstoden af dessa medel tillväxt, beslutes åter en dylik hemställan, och så gång efter annan.

För min del skulle jag därför icke hafva något emot en underdånig skrifvelse, som afsäge, att stadgandet om användandet af vinstmedlen till uppmuntrande af ökad sparsamhet hos mindre bemedlade komme bättre än nu till sin rätt. Men utskottet går längre och synes vilja åstadkomma en väsentlig förändring i nu gällande föreskrifter för vinstmedlens användning, i det utskottet anser, att hvad som återstode, sedan en mindre del användts för allmännyttiga eller välgörande ändamål, skulle afses *för insättarne i allmänhet*, af hvilka en del visserligen äro i mycket goda omständigheter, således icke för uppeggande af mindre bemedlades håg till sparsamhet. Men detta kan jag icke för min del vara med om. Jag har den uppfattningen, att nu gällande lagstiftning i detta afseende, som antagligen icke tillkommit utan noggrant öfvervägande, är välbetänkt. I tillämpningen har den väl så att säga kommit något på sned och behöfver ledas in på rätt väg, men icke ändras derhän, som utskottet föreslagit.

Ser man till, huru sparbankerna uppkomma, tror jag man kan säga, att de ledande motiven därför äro dels att genom uppsamlande af besparingar inom en ort bereda tillgång till medel för lånesökandes behof, dels insigten om att, om sparbanken skötes väl, orten kan hafva den nytta deraf, att af vinstmedlen en del tillgodokommer allmännyttiga företag inom samma ort, dermed jag ej velat hafva sagdt, att ju icke härvid äfven ingår rena motiv af önskan att åvägabringa en för de mindre bemedlade nyttig inrättning. Alla dessa motiv äro ju i öfrigt fullt berättigade, och det är alldeles i sin ordning, att de, som åtaga sig ansvaret, besväret och tidsuppooffringen med stiftandet och skötseln af en sparbank, hafva den fördelen, att af dess vinstmedel någon fördel tillskyndas orten. Att nu, såsom en del synes önska, taga bort denna fördel eller i allt för stor grad minska det belopp, som för detta ändamål kan afses, allt till fördel för insättarne i gemen, är i min tanke icke klokt och kan komma att inskränka sparbanksverksamheten, hvilken har en stor

uppgift att fylla, äfven oaktadt de många tillfällen till fruktbar-
görande af besparingar, som under senare tider kommit till stånd. *Om viss ändring i lagen angående sparbanker.*
Jag yrkar sålunda afslag å utskottets skrifvelseförslag.

(Forts.)

Herr Cavalli: Den, som åhör diskussionen i denna fråga, lär icke kunna vara tveksam derom, att de, som föra talan mot utskottet, medvetet eller omedvetet, underlåtit att beröra rättsprincipen i frågan.

Här har talats om hvad som är lämpligt och huru sparbanksdirektionerna, sparbankernas hufvudmän och Konungens befallningshafvande skött de dessa myndigheter enligt sparbankslagen lemnade uppdrag, men rättsfrågan har lemnats å sido — helt naturligt också, ty om man gifvit sig in på den, är jag rädd, att man icke kunnat komma till den slutledning, som dessa herrar gjort.

Hvad är det här fråga om? Jo, i allmänhet — der undantag ega rum, är det i viss mån på sidan om sparbankens egentliga verksamhet — om insättare, ofta mindre bemedlade, som insätta sina små besparingar, understundom endast några få kronor, i sparbanken för att göra dem fruktbärande. De få ränta på de insatta medlen, de öka sitt lilla kapital och vänja sig vid sparsamhet. Nå väl, sedan ökas detta mindre antal kronor till ett större antal, insättarne blifva flera, det uppstår behållning och vinst för sparbanken. Vi komma nu till användningen af den sålunda uppkomna vinsten. Här har uttalats den meningen, att användningen är utmärkt som den är. Men af diskussionen framgår dock, att den erhållna vinsten numera icke användes på det sätt, som lagen först omförmåler, utan uteslutande, der reglementet sådant medgifver, »för välgörande eller allmännyttigt ändamål». Detta är dock det användningssätt, som i lagen sättes i andra rummet; det, som lagen sätter i första rummet, »att öfverskottet skall användas för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet», har man i tillämpningen kommit bort ifrån. Derhän har det således kommit, den första satsen har man glömt bort, medan den sista ihågkommes. Jag förmenar således, att rättsprincipen blifvit, man kan väl säga, violerad, ty lagen stadgar först, att vinsten skall användas för att hos mindre bemedlade insättare väcka och underhålla håg till ökad sparsamhet. Den siste talaren är en Konungens befallningshafvande, och de öfrige talarne, hvilka liksom han motsatt sig utskottets hemställan, äro samtliga sparbanksdirektörer. Alla dessa hafva framhållit de synpunkter, som i deras verksamhet gjort sig gällande, och ingen har, såvidt jag uppfattat diskussionen rätt, mot den uppfattning, de framhållit, gjort någon anmärkning från deras synpunkt sedt, men jag kommer tillbaka till att principen icke iakttagits, det är den man glömt bort.

Nu har det sagts, att, äfven om ett missförhållande skulle yppat sig på en eller annan ort, skäl likväl icke förefunnes för att göra ändring i sjelfva lagbestämmelserna. En sådan erinran kan väl hafva fog för sig, men hafva förhållandena å en eller annan ort

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.

(Forts.)

visat, att tillämpningen af gällande bestämmelser icke blir sådan den bör vara, så återstår ej något annat sätt för att vinna förbättring; man nödgas vidtaga den ändring, som påkallas af omständigheterna. Med en annan uppfattning kommer man derhän, att man knappt kan ändra en lag förr än den öfverträdes i alla landsändar. Hufvudsaken är väl, att man kan påvisa så klara och otvetydiga fall, att de lämpa sig till plattform för en lagändring.

Om man granskar redogörelserna för de sparbanker, som hafva så stora fonder, att utdelning får ega rum — de äro icke så många — finner man, att dessa medel användts till s. k. allmännyttiga ändamål. Jag erinrar dervid, att det icke är gifvet och klart hvad med allmännyttiga ändamål menas, och att tolkningen ej är så lätt; den är beroende på det subjektiva tycket. Den siste talaren sade, att det var nyttigt och förmånligt, att sparbanken samlade en fond för att dess ort skulle hafva gagn af sparbanken. Detta synes vara kärnpunkten. Det är den orten det gäller. Just i den orten vill man öfva välgörenhet; man vill använda penningarna till just den ortens nytta. Men hvilka hafva insatt penningarna i sparbanken? Jo, det är personer icke blott från den orten, utan från många andra i trakter der omkring. Skall, därför att mindre bemedladt tjenstfolk på landsbygden t. ex. satt in penningar i stadens sparbank, hvarpå banken skördat vinst, denna vinst kunna, sedan den uppnått en viss storlek, användas till exempelvis en högre flickskola i den stad, der sparbanken är belägen? Jag är icke tveksam, att detta icke är rätt. Det har såsom exempel på huru dessa öfverskottsmedel användts, omförmäls, bland annat, gåfvor till idiotanstalter och hushållsskolor, och jag vill icke bestrida, att dessa gåfvor skett för välgörande ändamål. Men då en talare sade, att det är bättre att använda penningarna på detta sättet, än att insättarne erhålla några öre mera, så stälde jag mig i opposition, ty de, som hafva några kronor och sätta in sina penningar i sparbanken, göra detta just för att få några ören. Idiotanstalterna och hushållsskolorna blifva säkerligen i detta land tillgodosedda, äfven om insättarne få hvad dem tillkommer.

Med hvad jag nu sagt har jag — jag ber att få betona detta — icke velat uttala klander mot det sätt, hvarpå sparbanksreglementen blifvit tillämpade. Men den princip, på hvilken reglementena med en väl ensidig tillämpning af lagen äro byggda, tål vid att uppmärksammas, tål vid att skärskådas. Af hvad jag anført framgår, att jag helst skulle se, att man kunde helt och hållet utesluta rätten att använda sparbanksmedel till s. k. allmännyttiga ändamål. Men jag skall nu endast yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Dahlberg: Då jag med någon uppmärksamhet följt sparbanksväsendet och äfven är med i öfverstyrelsen för en sparbank, anser jag mig berättigad att med anledning af utskottets hemställan yttra några ord och skall då tillåta mig säga, att jag finner den

af lagutskottet gjorda hemställan vara hvarken högst nödig eller nyttig.

I allmänhet har sparbanksväsendet i vårt land skötts ganska väl, och om också ett och annat missbruk skett, upphäver detta icke den allmänna regeln, att skötseln varit god och att så väl styrelser som öfverstyrelser handhaft just dessa för allmänna ändamål afsedda medel fullt tillfredsställande. Jag kan således icke inse, att det är vare sig nödigt eller nyttigt att ytterligare begränsa rätten att för välgörande eller allmännyttiga ändamål använda å sparbanksrörelse uppkommen vinst, och detta af det skäl, att jag är fullt öfvertygad, att sparbanksstyrelser och öfverstyrelser i allmänhet redan nu tillräckligt tillgodose insättarnes intressen. Det ligger i sakens natur särskildt med hänsyn till den lyftning all bankverksamhet i våra dagar fått, att en sparbanksstyrelse i dessa tider måste följa med och i sin mån, äfven om återhållande krafter i motsatt riktning skulle förefinnas, höja räntan, då sådant är nödigt och nyttigt.

Jag finner alltså utskottets skrifvelseförslag vara onödigt och yrkar därför afslag.

Friherre Palmstierna: Jag är visserligen i mycket förekommen af herr Cavalli, men då det är så många, som anse, att det är bra såsom det nu är bestämdt i afseende å sparbankslagen, skall jag anhålla att få tillägga ytterligare några ord. Dermed vill jag icke på något sätt säga, att lagen har blifvit öfverskriden här eller der, men jag tror, att lagen sådan den är skrifven, icke är fullt lämplig.

Att en reservfond bör bildas är naturligt, och denna reservfond bör vara tillräckligt stor för att de, som satt in sina penningar i banken, skola vara säkra på att också få ut dem; därför bör reservfonden vara tio procent af insättarnes behållning. Detta är första stadgandet. Sedermera har bestämts, att öfverskottet får användas för andra ändamål, dock säges, att konungens befallningshafvande skall pröfva, »huruvida beslutet öfverensstämmer med föreskrifterna i 15 § och sparbankens reglemente.» Om hufvudmännen föreslå, att medlen skola användas för ett välgörande ändamål, kan jag icke se annat, än att konungens befallningshafvande blott har att tillse, att det verkligen är fråga om ett välgörande eller allmännyttigt ändamål och, derest så är fallet, gilla detsamma. Konungens befallningshafvande har svårt att säga: jag tycker, att vi icke skola taga den andra delen af bestämmelsen om öfverskottets användande utan den första delen, der det står »att öfverskottet skall användas för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet.» Och, såsom förut framhållits, denna del af paragrafen tillämpas ganska litet, ehuru det väl egentligen borde vara den som mest, om icke utslutande, komme till användning. Det är naturligtvis en mycket stor fördel för kommuner och landsdelar att kunna använda dessa besparade medel, och jag tror, att i

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.

(Forts.)

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.

(Forts.)

de flesta fall hafva de användts mycket fördelaktigt för välgörande och allmännyttiga ändamål. Men det är fråga om, hvilkas medel det är; och är det fullt rättvist att använda dessa medel på detta sätt? Då är det väl mycket riktigare att använda dem till premier åt flitiga insättare, som äro mindre bemedlade, till sparbanksböcker åt fattiga skolbarn o. s. v. Nu har en talare sagt, att man icke kan räkna på intresse härför hos styrelsen, utan dess intresse är att sköta banken så, att den kommun, styrelsen representerar, får fördel deraf. Jag är för min del öfvertygad, att de flesta styrelseledamöter åtagit sig uppdraget af intresse för folkets sparsamhet. Jag kan dock icke hålla med motionären, då han tänkt sig, att öfverskottet skall användas till något slags tilläggsränta. Jag tror, att det blir sådana småsaker och skulle medföra så stort besvär, att det icke vore lämpligt. För min del skulle jag i likhet med en föregående talare anse det fördelaktigast, att andra delen i paragrafen om öfverskottets användande strökes och att öfverskottet således endast skulle få användas för väckande och underhållande af mindre bemedlade insättares håg till ökad sparsamhet. Men då lagutskottets förslag icke går ut på att taga bort detta, utan endast afser en ytterligare begränsning af rätten att för välgörande eller allmännyttigt ändamål använda å sparbanksrörelse uppkommen vinst, hvarigenom insättarnes intressen skulle blifva bättre tillgodosedda och jag icke tror att detta låter sig göra genom tilläggsränta eller dylikt, kan jag icke yrka bifall till utskottets förslag, utan får yrka afslag å detsamma.

Herr Dickson: Jag tror icke att det är så, att vi uteslutande få söka sparbanksinsättarne bland den tjenande klassen. Deri ingå nog äfven öfverklassens qvinnor och barn samt en talrik grupp hemmansegare på landet, och man måste erinra sig detta, då man betänker att sparbankerna få taga emot belopp i vissa fall uppgående till 3,000, 5,000, ja ända till 10,000 kronor, och det finnes till och med fall, då sparbanken får ega att förränta ej mindre än 50,000 kronor. Det kan ju icke vara fattiga personer, som prestera sådana besparingar. Herr Törner har påvisat ett annat sätt. Samma personer ega flera sparbanksböcker i sitt eget eller i andras namn eller i olika sparbanker, derest sådana finnas på orten. Härmed vill jag hafva betonat, att man icke får anse det vara uteslutande de mindre bemedlade, som göra insättningar.

Jag vill derjemte också betona, att man får vara ganska försiktig, då det gäller att fixera sparbanksräntan, ty med den goda säkerhet sparbankerna erbjuda, skulle tilloppet till sparbankerna kunna blifva så stort, att våda uppstode med hänsyn till medlens placering, derest räntan blefve lika hög eller högre än den vanliga räntan vid belåning af prima säkerheter. Det är därför af nöden, att sparbankerna alltid hålla inlåningsräntan något lägre.

Man har anfört exempel på 3,3 och 3,6 procent, men detta,

såsom antagligen hemtadt från 1899 års statistik, kan ju vara i någon mån vilseledande. Det året var nemligen ett öfvergångsår. Under flera år hade räntan varit exceptionelt låg, och för att kunna för utlåning använda inflytande penningar, måste utlåningsräntan sänkas. Sedermera hafva penningarna blifvit dyrare och räntan har kunnat höjas vid de olika sparbankerna, vid några förr, vid andra något senare; ser man efter i 1899 års statistik, finner man emellertid, att räntan utgjort i medeltal 4,3 procent. För några sparbanker, angifver att räntan varit 4, $4\frac{1}{2}$ à 5 procent, hvilket bevisar, att de under året höjt räntefoten så hög, som de möjligen kunnat göra.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Ikke heller tror jag, att de räntemedel, hvilka utdelas, egentligen tagas från dem, som för tillfället hafva insättningar, ty dylika utdelningar kunna icke försiggå med mindre än att en betydlig fond blifvit samlad, och denna fond har uppstått under en längre följd af år, och till densamma hafva visserligen bidragit helt andra personer än de nu varande insättarne. Jag skulle gerna se, att dessa medel kunde användas till uppmuntrande af sparsamhetens dygd hos de små insättarne, såsom lagen också uttrycker bör ske i första hand, men jag tror, att detta i allmänhet skulle falla sig ganska svårt med hänsyn till dermed förenade vanskligheter. Men kan något praktiskt sätt utfinnas, torde man dermed kunna göra denna sak en viktig tjenst. Men icke tror jag att här vinnes någon praktisk lösning af frågan derigenom att man söker förekomma, att uppstående vinstmedel användas till välgörande och allmännyttiga ändamål. Det ifrågasättes väl icke, att ej pröfningen häraf hos sparbanksstyrelserna och hos Konungens befallningshafvande skett med omtanka och urskiljning. Här hafva omnämnts fall, då man ansett ändamålet icke vara så alldeles välgörande eller allmängiltigt. Det är svårt att yttra sig derom i brist af kunskap om sjelfva sakförhållandet. I utlåandet omtalas hurusom sparbanksmedel användts till ålderdomsunderstöd, nödhjelp, folkskolebarn, sjukvård och dylikt, och sådana ändamål måste väl anses vara välgörande, ty att vara välgörande det är väl att gifva till dem, hvilka äro i behof af hjälp och särskildt att gifva under sådana förhållanden, att de, som bekomma understöd, derigenom icke behöfva anlita den offentliga fattigvården. Att man valt den utväg att låta utdelningen verkställas af kommuner, har väl inneburit, att man velat öfverlemna den åt de mest kompetente personer.

Jag tror det vore rätt betänkligt att här göra någon förändring och anholder därför att få förena mig med dem, som yrkat afslag på utskottets hemställan.

Herr Törner: Den föregående talaren har anmärkt, att sjelfva rättsprincipen icke blifvit vidrörd; man skulle hafva förbisett den. Ja, mina herrar, hvad är rättsprincip i detta fall? Jo, det är väl att skaffa insättarne full trygghet för sina medel samt en skälig ränta d. v. s. efter en räntefot, afpassad enligt gällande tidsförhållanden.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.

(Forts.)

Jag tror att för sparbankerna ligger det stor vikt uppå att noga taga i öfvervägande samt att noga tillse, att räntan må sättas så konstant som möjligt. Den bör icke såsom hos vanliga bankinrättningar få vexla under några veckor eller några få månader, utan fixeras något så när konstant. Då är också gifvet att räntefoten icke alltid får bestämmas till den högsta gällande, utan man har fått beräkna tidsförhållandena och eventualiteterna och därför kanske någon gång sätta den litet lägre. Men att man så förfarit, har ock haft det goda med sig, att t. ex. nu, då räntan i allmänhet fallit, hafva sparbankerna likväl icke satt ned sin ränta, utan hållit sig vid den gamla räntefoten, detta naturligtvis beroende derpå, att man förut så planlagt. Detta har dock, å andra sidan, måst ske på bekostnad af eller rättare med tillhjälp af årsvinsten, som sålunda på detta vis kommit insättarne till godo.

Man har gjort denna invändning: »Hvad hafva väl pigor och drängar för nytta af att en del af vinstmedlen användes t. ex. till en flickskola?» Denna fråga kan ju i viss mån vara berättigad, men det är dock icke endast pigor och drängar utan många andra, som här sätta in penningar, och dessa draga nytta deraf. Vid ett annat tillfälle användes vinstöfverskottet för något annat välgörande ändamål, som kan komma den nyssnämnda kategorien till nytta, eller åtminstone en del af dem, hvarigenom alltså en utjemning sker. Man får icke blott tänka sig enstaka fall utan en sammanhängande tid, under hvilken än den ena, än den andra klassen insättare draga nytta af saken.

Sedan vill jag fästa uppmärksamheten på, att den årsvinst, som erhålles, är de facto icke uteslutande insättarnes vinst, ty en stor del af årsvinsten utgöres af afkastningen utaf medel, hopsamlade långt förr än de nuvarande insättarne existerade såsom insättare, och dessa medel äro sparbankens, och förr i tiden hände det ofta, att man af sådana medel bildade en besparingsfond att användas för välgörande ändamål. Nu är detta borttaget enligt den nya lagen, men alltihop är därför icke insättarnes medel.

Jag vill icke underlåta att påpeka, hurusom de flesta obemedlade insätta sina besparingar i syfte att dymedelst skaffa sig ett litet kapital för något ändamål på ålderdomen, till egna hem o. s. v. och icke hufvudsakligen för att erhålla någon särskildt hög ränta; det spelar härvidlag icke någon roll, om de få $\frac{1}{2}$ procents högre ränta eller ej, hufvudsaken för dem är att de erhålla ett kapital och dessutom någon uppmuntran i form af ränta.

Herr Nyström, Carl: Jag begärde ordet endast för att få till protokollet antecknad att jag till alla delar instämmer uti herr Cavallis principuttalande, först och främst därför, att det är principiellt riktigt, och för det andra därför, att jag hoppas, att detta principuttalande skall få vinna tillämpning jemväl på en hel mängd andra institut, hvarest under tidernas lopp förhållandena så gestaltat

sig, att dessa institut sätta sina intressen, som der så småningom uppvuxit, i rak motsats mot delegarnes.

Om viss ändring i lagen angående sparbanker.
(Forts.)

Friherre Rappe: Enär jag icke kan underlåta att gifva min röst för utskottets hemställan, anhåller jag få i korthetan gifva mina motiv därför.

Då en sparbank — jag talar nu särskildt om landsbygden — skall bildas, går det i regeln så till, att några för saken intresserade personer sammanträda och bilda sparbanken i syfte att för de mindre bemedlade bereda tillfälle att i hemorten kunna aflemna sina besparingar och derigenom underlätta deras sträfvanden att åstadkomma dessa, ty ju längre till staden och sparbanken, desto svårare är det för folket att kunna få sina små besparingar insamlade och fruktbarande. Så går det till från början, och sjelfva namnet sparbank och sättet för dess bildande angifver ju tydligt afsigten att emottaga små besparingar från dem, hvilka hafva svårast att få sin utkomst här i världen. Då nu sparbankernas hufvudmän i regeln icke äro insättare — utan de mest besutne inom sin ort, insättarne deremot de minst besutne, hvilka icke hafva del i sparbankens förvaltning och sålunda ej kunna förfäktat sina intressen, inträder också lätt en viss frestelse för de förre att låta bankens vinstmedel få tjena helt andra syftsmål än sparbanken afser, och detta kan icke vara rätt. I de mindre sparbankerna uppkomma vinsterna hufvudsakligen derigenom, att man håller en låg inlåningsränta och samtidigt tager en hög utlåningsränta. En sparbank kan nöja sig med säkerheter, som andra större banker icke acceptera, hvilket beror på den speciella personalkänedom sparbanken har, då den arbetar i en trängre krets än de större bankerna. Den mindre bemedlade klassen af lånesökande är därför hänvisad till dessa sparbanker och får ofta betala en hög ränta. Jag kan i detta sammanhang omnämna, att jag för en del år sedan hade ett litet bo att utreda och der påträffade, bland annat, förbindelser till en så kallad folkbank, hvilken lät betala sig en ränta af 8 procent, ingen straffränta, utan en verkligt förskrifven ränta. Detta är dock för mycket. På så sätt blir bankvinsten större än den borde vara. Jag är öfvertygad om att sparbankernas ledande män ej öfverskridit sin befogenhet eller gjort sig skyldiga till något som strider mot gällande lag, men å andra sidan är det för mig klart, att insättarne böra få åtnjuta en större del af dessa bankers intjenade vinster, än som nu är fallet. Helst skulle jag vilja instämma med herr Tamm och dem, hvilka anse, att hela bankvinsten bör komma insättarne till godo, men då intet yrkande derom blifvit gjordt, inskränker jag mig till att förorda bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att

Om viss ändring i lagen angående sparbanker. utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att densamma skulle afslås.

(Forts.) Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—68;

Nej—39.

Herr von Möller erhöll på begäran ordet och yttrade: Då jag antager, att en stor del af kammarens ledamöter lemna staden dels i afton dels i morgon, vågar jag vördsamt anhålla, att lagutskottets utlåtande n:o 30 måtte uppföras å föredragningslistan till den 3 april.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidein

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 20 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet greve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften; samt

2:o) angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.

Anmälades och bordlades

lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, till lag om ändring i 14 kap. jordabalken, till lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, till lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen samt till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol, dels två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner; och

n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring af 1 § i förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, angående iakttagande af ett förändradt stafsätt i allt från Riksdagen utgående tryck.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sju hufvudtitel.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran sammansatta banko- och lagutskottets nästlidne dag bordlagda betänkanden n:is 1 och 2, äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 3.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående visst förklarande i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar efter kammaren åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 21 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet *Westring* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd.

Justerades protokollet för den 14 i denna månad.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial n:o 34, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel.

Vid förnyad föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets den 19 och 20 innevarande månad bordlagda betänkanden:
n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 19 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897,
n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändring i §§ 2, 13 och 25 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897,
biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 19 och 20 i denna månad bordlagda betänkande n:o 3, angående skrifvelse till Konungen i fråga om tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å de åt presterskapet anslagna annex-, mensal- och stomhemman befintliga lägenheter, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt;
och skulle jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 31.

Herr vice talmannen erhöill på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att nu ifrågavarande utlåtande måtte uppföras på föredragningslistan för kammarens plenum lördagen den 5 instundande april.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 32, äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 4.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 169, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af inom kammaren väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statsbidrag åt sockenbibliotek och med dem jemförliga boksamlingar, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 170, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, med anledning af en af herr C. T. Lind väckt motion angående indragning af kronofogdetjensterna, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Vid fördragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 174, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12, angående ifrågasatt ändring af § 51 folkskolestadgan, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att statsutskottets memorial n:o 34 skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,14 e. m.

In fidem

A. v. *Krusensstjerna*.

Torsdagen den 27 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *Odelberg* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående fortsättning och afslutande af gradmätningen å Spetsbergen m. m.;

2:o) angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord;

3:o) angående upplåtelse af kronan tillhörig mark vid Koskullskulle grufva i Norrbottens län; samt

4:o) med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten vid gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Justerades protokollen för den 15, 18, 19 och 20 i denna månad.

Anmälades och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 1 § 11:o) tryckfrihetsförordningen.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 34, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerdde hufvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna och bifölls hvad utskottet i öfrigt hemställt.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 181, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14, i fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska institutet, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 183, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder till skydd mot djurplågeri under transporter, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående fortsättning och afslutande af gradmätningen å Spetsbergen m. m.;

2:o) angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; samt

3:o) angående upplåtelse af kronan tillhörig mark vid Koskullskulle grufva i Norrbottens län.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen med

förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Herr *Östberg* väckte en motion, n:o 35, angående tillägg till § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades fem protollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2 skulle sättas främst bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 2 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Herr statsrådet greve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Upsala hospital för Upsala läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka;

2:o) i fråga om ändringar i nådiga förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883;

3:o) angående ändring af bestämmelserna om statsunderstöd åt uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn och arbetshem för sinnesslöa;

4:o) angående ålderstillägg å lönen för lektorn vid tekniska elementarskolan i Borås J. R. Åkerlund; och

5:o) med förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Justerades protokollet för den 21 sistlidne månad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet herr *Östbergs* den 27 sistlidne mars väckta och då bordlagda motion, n:o 35, angående tillägg till § 2 mom. 4:o tryckfrihetsförordningen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 27 nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående godkännande af uppgjort förslag i fråga om uppförande vid Upsala hospital för Upsala läns räkning af en vårdanstalt för sinnessjuka;

2:o) i fråga om ändringar i nådiga förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883;

3:o) angående ändring af bestämmelserna om statsunderstöd åt uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn och arbetshem för sinnesslöa; samt

4:o) angående ålderstillägg å lönen för lektorn vid tekniska elementarskolan i Borås J. R. Akerlund.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts under dagen aflemnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående handel med konstgjorda gödselmedel.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att bland betänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, dernäst lagutskottets utlåtande n:o 30 och vidare öfriga betänkanden i den ordning de inkommit.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
